

DIŞ POLİTİKADA
KADINLAR
WOMEN IN FOREIGN POLICY

2024'te Kadınlar, Dünya Politikası ve Türkiye

---

*Dış Politikada Kadınlar İnisiatifinin 10.
Yılında Dünyadan ve Türkiye'den Gelişmeler*

Derleyen: *Bezen Balamir Coşkun*

DPK Hakkında

Dış Politikada Kadınlar (Türkiye) İnisyatifi, 2014 yılında, Zeynep Alemdar, Rana Birden ve Christina Bache tarafından uluslararası siyaset, dış politika ve güvenlik konularında kadınların sesini yükseltme amacıyla kurulmuştur. Kadınların dış politika karar alma mekanizmalarının her düzeyine katılımını sağlamak, hiyerarşik olmayan yaklaşımları teşvik ederek, her tür çatışma çözümü için her kesimden kadının deneyimlerini paylaşmalarını sağlamayı ve uzun vadeli politika önerileri geliştirmeyi amaçlar. DPK, dış politikanın her alanında kadınları liderlik rolü üstlenmeleri için güçlendirerek, adil ve sürdürülebilir kalkınmaya engel teşkil eden küresel sorunları gidermek amacıyla kamuoyunda sorumluluk bilinci uyandırarak, dış politikanın her alanına kadınların perspektifini dâhil etmeyi hedefler.

Neden?

- Kadınların liderliğine yönelik bireysel, ulusal ve küresel olmak üzere her düzeyde engelleri aşmak için çözümler geliştirmek ve karşılaşılan problemleri anlayabilmek için deneyimleri paylaşmak,
- Kolektif uzmanlaşmayı mobilize etmek, ortaklıklar geliştirmek, işbirliğini teşvik etmek ve süreçleri kolaylaştırmak,
- Genç kadınları dış politika mekanizmalarının aktif katılımcıları olmak için güçlendirmek

Neler yapıyoruz?

- Uluslararası siyasetin ve dış politikanın daha geniş çevrelerce tartışılması için imkân sağlamak,
- Dış politikada kadınların varlığını arttırmak için öneriler ve kavramlar geliştirmek,
- Dış politika topluluğuna kadınların dâhil olmasını sağlamak için ağlar oluşturmak,
- İç ve dış meselelerin birbirine bağımlılığını vurgulayarak, dış politika konularını tartışabilecekleri ve çözüm üretebilecekleri bir platform oluşturmak,
- Kadınların dış politikanın her alanında karar alıcılar olmalarını sağlamak,
- Kadınların küresel vatandaşlık ve politika geliştirme kavramlarını daha iyi kavrayabilmeleri için kurslar ve seminerler vasıtasıyla eğitim olanakları sağlamak
- Genç kadınların liderlik rolü oynama aktivitelerine dâhil olmalarını sağlamak için fırsatlar geliştirmek.

İçindekiler

Önsöz

Bezen Balamir COŞKUN

- 1 Dış Politikada Kadınlar: 10 Yılım Hikayesi 2
Zeynep ALEMDAR
- 2 Türk Dışişlerinde Kadınlar 4
Barçın YİNANÇ
- 3 Kadın, Barış ve Güvenlik Gündemi Sürdürülebilir Barışın
Sağlanmasında Neden Önemlidir? 7
Christina BACHE
- 4 2024'te Dünyada ve Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma
Amaçlarındaki İlerleme 11
Burcu ÖZDEMİR SARIGİL
- 5 Avrupa Birliği ve Kadın, Barış ve Güvenlik Gündemi 14
Gökçen YAVAŞ
- 6 İklim Değişikliği, Toplumsal Cinsiyet ve Güvenlik İlişkisi ve
NATO: Geç Olması Hiç Olmamasından Daha İyi 17
Sezen KAYA SÖNMEZ
- 7 Avrupa Aşırı Sağında Yükselen Karizmatik Kadın Liderler ve
'Femo-Milliyetçilik' 21
**Selcen ÖNER, Ceren ORHAN, İbrahim Ekrem SARI, Aybüke
Ceren ÇOLAKOĞLU**
- 8 Zorla Yerinden Edilmede Göz Ardı Edilen Çoğunluk: Ülke
İçinde Yerinden Edilmiş Kadın ve Çocuklar 25
Müge DALKIRAN

9	Kadının Failliği ve R2P: Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Yaklaşım	28
	<i>Gün GÜNEŞ GÜLAL, Sanem ÖZER</i>	
10	2024: Süper Seçim Yılı ve Küresel Etkileri	32
	<i>Özge MUMCU AYBARS</i>	
11	TRUMP 2.0: Otoriter Popülizmin Kıskacında ABD ve Liberal Dünyanın Geleceği	35
	<i>Helin SARI ERTEM</i>	
12	İrlanda'nın Bir Yılı: Filistin, Seçimler ve Göç	39
	<i>Ayşegül GÖKALP</i>	
13	Filenin Sultanları veya A Milli Kadın Voleybol Takımı üzerinden Türk Kadın Sporcuların Başarısı	42
	<i>Burcu ASENA</i>	
14	Taylor Swift: Global aktivizmin yeni yüzü?	45
	<i>Bezen BALAMİR COŞKUN, Zeynepnaz COŞKUN</i>	

Bezen Balamir Coşkun¹

Dış Politikada Kadınlar İnisyatifi'nin 10. yılını doldurduğu 2024 yılı dünyanın neresinde olursak olalım hiç birimizin, özellikle de kadınların güvende olmadığını hissettiğimiz bir yıl oldu. Bir yandan süper seçim yılı olarak tanımlanan 2024 neredeyse seçim yapılan tüm ülkelerde popülist aşırı sağ partilerin yükselişine sahne olurken diğer taraftan Avrupa'nın göbeğinde ikinci yılını deviren Rusya-Ukrayna savaşının biteceğine dair umutların kırılması ve Ukrayna başta olmak üzere çatışmaların devam ettiği bölgelerde yerinden edilen insanların sayısının gün geçtikçe artması hepimizin gelecekle ilgili kaygılarının artmasına sebep oldu. Kısaca 2024, kadınların şiddet, iklim değişikliğine bağlı doğal afetler, kuraklık, ekonomik krizler ve aşırı sağcı iktidarların kadınların kazanılmış haklarını geri almaya yönelik çabaları gibi güvenlik tehditleri ile başa çıkmaya çalıştıkları bir yıl oldu. Öte yandan BM'in öncülüğünü yaptığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Kadın Barış ve Güvenlik Gündemi gibi normatif politika araçlarının sıkça konuşulduğu, hedeflerin ne kadar tutturulabildiği konusunun BM tarafından gündemde tutulduğu bir yıl geçirdik. Fakat bu kadar karanlığın içinde yüzümüzü güldüren şeyler de olmadı değil. Mesela Olimpiyat tarihinde ilk defa sporcular ve Olimpiyatların yayınında görev alan medya temsilcileri arasında cinsiyet eşitliğinin sağlandığına şahit olduk. Dünyaca ünlü Amerikalı pop star Taylor Swift'in hem şarkıcı hem de aktivist olarak kendini kanıtladığı, hatta Swiftizm, Swiftekonomi gibi kavramları hayatımıza sokarak bir fenomen olduğunu gördük. Türkiye'de ise hem Kadın Milli Voleybol Takımımızın başarıları hem de Olimpiyatlara katılan kadın sporcularımızın başarısı bizi gururlandırdı.

Bizi karmaşık hislerle 2025 ile baş başa bırakan 2024'ü daha önceki yıllarda yaptığımız gibi kadın uzmanlar tarafından kaleme alınmış yazılardan oluşan DPK Almanak ile uğurluyoruz. Bu sene Almanak yazarlarımız arasında genç öğrencilerimizin de katılması, DPK olarak gerçekleştirmeye çalıştığımız genç jenerasyon kadın uzmanlara mentorluk yapma misyonumuzun bir göstergesi. Dış politika ve güvenlik konularını sadece haritalar üzerinden okumaya çalışmayan, bu konuları toplumsal ve bireysel seviyede de değerlendiren, toplumsal cinsiyet konularını analizlerine dahil eden bir grup tarafından hazırlanan Almanak 2024 çalışmamızı beğeneceğizi umuyor, keyifli okumalar diliyoruz.

Her zamanki gibi, tüm katkıda bulunanlara, sesimizi duyurmamıza aracı olanlara içten teşekkürlerimizle.

---

¹ TED Üniversitesi

Dış Politikada Kadınlar: 10 Yılın Hikayesi

*Zeynep Alemdar*²

Dış Politikada Kadınlar İnisyatifi 10 yaşında!

3 kadının 2014 yılında üzerinde düşünmeye başlayıp, 2015 yılında aktivitelerine başladığı DPK'nın artık 100 üzerinde üyesi var. DPK'nın etkisinin, Türkiye'de ilk kez uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, dış politika çalışan kadın akademisyen, gazeteci ve aktivistlerin bir araya geldiği, birbirlerinin işlerinden haberdar olduğu, ortaklıklar geliştirdiği bir platform olarak, derin ve uzun dönemli olduğunu umuyoruz. 10 yılın sonunda, DPK, geleneksel olarak erkeklerin ağırlıkta olduğu uluslararası ilişkiler, dış politika, siyaset bilimi disiplinlerinde konferanslara İnisyatif olarak davet edilen, paneller sırf erkek akademisyenlerle dolduğunda, bu konuda hangi uzman kadın var diye aranılan bir kuruma dönüştü. Tamamen gönüllü bu platformdaki karşılaşmalar pek çok ortak çalışmaya neden oldu. Beraber projeler yazıldı, uygulandı, araştırmalar yapıldı, kitaplar çıkarıldı. Genç akademisyenlerin Kadın Barış Güvenlik gündemine merakı arttı.

Türkiye'nin ve dünyanın son 10 yıllık haline baktığımızda böyle bir dayanışmanın sürmesinin kolay olmadığını tahmin edebilirsiniz. Yeni işlere girdik, işlerden çıktık, şehir değiştirdik, ülke değiştirdik, pandemi geçirdik, sevdiklerimizi yitirdik, bebekler doğdu, deprem oldu, çocuklar büyüdü, yaşam aktı.

2015 yılı sonunda İnisyatifi tanıtmak, nasıl geliştirebiliriz diye danışmak için paydaşlarımıza yazdığım mektuba baktığımda ne kadar çok insana ulaştığımızı gördüm. 2015 yılında düzenlediğimiz Dış Politikada Kadınlar Yuvarlak Masa Serisinden bu yana pek çok genç kadını dış politika konusunda ilgilerini kaygısızca sürdürmek ve seslerini yükseltmek konusunda cesaretlendirdiğimizi umuyorum. Hatırlayalım, 10 yıl önce LinkedIn gibi sosyal mecralar şimdiki kadar yaygın değil ve kendini övme dili de bugün olduğu kadar normalleşmiş değildi.

10 yıldan kendi adıma çıkartabileceğim en büyük ders sanırım öğrenmenin ve umudun sonu olmadığı ve zamanla şaşırma kapasitenizin azaldığı. DPK'nın etkinlikleri içinde sürekliliği açısından en uzun çalışmalarından biri olan Almanak'ımızın önsözlerine baktığımda en çok tekrarlanan cümleler bir önceki yılın ne kadar zor olduğu, kadınların nasıl direndiği ve hala umudumuzun olduğu.

Bu yıl da bir farklılık yok. 2024 yılı Kasım ayında, kadın düşmanlığı tescillenmiş batık bir milyarderin ABD başkanlığına yeniden seçilmesi, tüm dünyada hızı kesilmeyen cinsiyet karşıtı hareketler, geçen yılki Almanakta da belirttiğimiz gibi, kadın hareketinin artık dünyadaki fay hatlarından biri olduğunun göstergesi. Kadın hakları hareketi ve kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik

² The New Institute, Hamburg & Dış Politikada Kadınlar İnisyatifi Kurucusu

dernekler, vakıflar, kurumlar eskiden, aslında devletin karşılaması gereken sosyal ihtiyaçları karşıladıkları için, özellikle zayıf devletler tarafından daha ziyade görmezden gelinirdi. Kadınların ekonomik ve siyasi aktörler olarak gücü görünür olmaya başlayıp, muhalefet becerileri ortaya çıktığında ise işler değişti. Artık toplumsal cinsiyet bir kimlik ya da eşitsizlik sorunun ötesinde, ekonomik politikaların da kalbinde yer alıyor. Özellikle pandemi sonrası dünyada ev içi emeğin önemi ve değerinin, ardından sosyal medya nedeniyle kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları şiddetin ve bunun sistematikliğinin görünürlüğünün artması hem toplumları hem de devletleri dönüştürüyor.

Değişim dolu bir dönemde olduğumuzu biliyor, şaşırma kapasitemizi artırıyoruz. Bu değişimin içinde, değişimi en iyi kucaklayan, yalnızca vücutlarımızdaki olağanüstü değişimlerden sonra yepyeni bir "normal"e alışan cins olan kadınlar olarak farklılıklarımızı kucaklamak da bizler için sanki daha kolay oluyor. 2025 ve sonrasını, hiç beklemediklerimizin gerçekleşeceğini ve bu beklenmezlere nasıl hazırlanacağımızı bilerek yaşamak hepimiz için önemli. Son on yılda öğrendiğimiz ders ise, tüm bu beklenmeyenlerle baş ederken yanibaşımızda bizi anlamaya istekli insanların olduğunu bilmenin verdiği rahatlık. Belirttiğim gibi, son on yılda çok şey değişse de birbirimize açık, cesaret ve zarafetle yürüyen bir kadınlar topluluğu yarattığımıza inanıyoruz. Etkinliklerimize katılan, aramızda yer almak isteyen meslektaşların ifadelerinde yer alan, çoğunluğumuzun bir araya gelebildiği ortamlarda hissedilen bu enerjiyi daha on yıllarca artırarak sürdürmek istiyoruz.

Nice 10 yıllara!

Türk Dışışlerinde Kadınlar

Barçın Yinanç³

2024 yılı Türkiye’de Dışışleri Bakanlığında çalışan diplomat kadınlar için ilginç gelişmelerin olduğu bir yıl oldu. Bir yandan ilk kadın Dışışleri Bakan Yardımcısı göreve getirilirken, diğer yandan Dışışleri mensuplarının eş tercihleri ile ilgili “tavsiyeler” 2024’ün önemli gelişmeleri idi.

1980’lerin sonunda demir perdenin inmesi ve Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla Türkiye’nin komşularının sayısı artarken, ülkeyi doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren dış politika dosyalarının sayısı ve çeşitliliği de artış gösterdi. Türk dış politikasının 1990’larda içine girdiği çeşitliliğe, dış politika yapım sürecindeki aktörlerle ilgili ümitvar bir değişim de eşlik etti. Adile Ayda’nın 1932’de ilk kez girip araladığı Hariciye kapısından, 1990’lar itibariyle her yıl artan oranlarda daha fazla genç kadın adaylar girmeye başladı. 1998’de kadın meslek memur oranı %24 iken 2020’de bu oran %33’e çıktı. Kadınlar cam tavanları da ellerinden geldiğince kırmaya çalıştı ve 2020 yılı sonunda Bakanlığın üst düzey yönetiminde görev alan kadınların oranı %30’a ulaştı. (Alemdar ve Yinanç 2021).

İlk kadın büyükelçinin 1982’de atandığı hariciyede 2021 yılına gelindiğinde kadın büyükelçi oranı %25’i buldu. Halen 305 büyükelçiden 83’ü kadın. Mevcut oran %27 ile dünya ortalamasının üstünde (Tokyay 2024). Türkiye’de 1990’lardan itibaren kadın hakları konusunda artan farkındalık ve Hariciye’deki çalışma kültüründe yaşanan olumlu değişiklikler; kadınların diplomatlığa daha fazla ilgi duymasına neden olurken, kariyer merdivenlerini tırmanmalarının da önünü açtı. Kadınlar için geçerli olan özel hayat/aile hayatı ile profesyonel/iş hayatı dengesinin kurulmasındaki sıkıntılar, kadın diplomatlar açısından her zaman katmerli bir zorluk oluşturdu. Günümüzde ileri demokrasi olarak tanınan pek çok ülkede yakın geçmişe kadar kadın diplomatlar için evlilik kısıtlaması geçerli oldu. Yani evlendiklerinde Dışışleri Bakanlığından istifa etmek zorunda kaldılar. Örneğin İngiltere’deki evlilik sonrası istifa zorunluluğu 1972’de kaldırıldı. Bu tür bir yasaklama veya kısıtlama Türk diplomasisinde resmen hiçbir zaman uygulanmadı. Bakanlıkta kadın sayısı arttıkça, diplomat çiftler arasında evlilikler de artış gösterdi. İki yıl merkezde dört yıl yurt dışında yaşamak, 2000’lere gelindiğinde, sadece kadınlar için değil, erkekler için de diplomatların “düzensiz” hayatına eşlik etmeyi kendi “kariyeri” pahasına kabul edecek hayat arkadaşı bulmalarını zorlaştırdı.

Bu sebeple birbirlerinin hayat şartlarına alışık diplomatların birbirleriyle evlenmeleri gittikçe arttı. Bu artışta 1998’de evli çiftlerin aynı şehre atanmasını yasaklayan kararnamenin iptal edilmesi de önemli bir rol oynadı (Süleymanoğlu-Kürüm 2023). Bu değişikliği izleyen ilk yıllarda evli çiftlere

---

³ T24

tain konusunda fazla kolaylık gösterilmezken, 2000'lerin ortasından itibaren, evli çiftlerin aynı şehirde görev yapma imkanına ek olarak, en azından aynı ülke farklı şehir yada birbirlerine yakın/komşu ülkelerde tayine gönderilmelerine dikkat edildi. Bu durum elbet, bakanlık memurlarıyla evli olmayanlar açısından zaman zaman haksız bir ayrımcılık olarak da görülmedi değil. Öte yandan, iki yıl merkez dört yıl yurtdışı uygulaması nedeniyle mesleki hayatlarının büyük bölümünü yurt dışında geçiren diplomatların, hayat arkadaşlarını yabancı ülke vatandaşları arasından bulma olasılığı da arttı. 1990'ların sonuna doğru yabancılarla evlenme yasağının kalkması üzerine, yabancılarla evli Türk diplomatların sayısı da doğal olarak artış gösterdi.

2024 yılına gelindiğinde ise kadın diplomatalara evlilik engeli denilebilecek uygulamalara şahit olduk. 13 yıl Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı yaptıktan sonra 2023 Haziran'ında Dışişleri Bakanı olan Hakan Fidan'ın personel politikası kadınların yıllar içinde edindikleri kazanımları aşındırma riski taşıyor. Fidan göreve geldikten sonra bakanlık memurlarına verdiği ilk mesajlardan biri, yabancılarla evlilik oranının %20'leri geçtiği; resmen bir yasak getirilmese de, yabancılarla evlilerin bundan sonra kritik görevlere getirilmeyeceği yönünde oldu. 2024 yılı içindeki uygulamalar, bakanın kafasındaki personel politikasını yürürlüğe koyacağını gösterdi. Yabancı ülke vatandaşları ile evlilikler konusundaki rezervin ilk mağdurları ise, yabancı eşlerinin soyadlarını alan kadın diplomatlar oldu. Örneğin, yabancı soyadlı iki kadın diplomat, "güvenlik konularına" bakan bir daireden, başka daireye atandılar. Kimi kadın diplomatlar, yabancı soyadlarını bırakmak üzere yargıya gitti. Kimi yabancılarla evli kadın diplomatlar ise, bundan sonra terfi alamayacakları kaygısı ile istifayı düşünmeye başladı. Yakın gelecekte gönüllü yabancı ülke vatandaşı birine kayan bir kadın diplomat, aşkı ile mesleği arasında bir seçim yapmak zorunda kalacak. Yabancılarla evli erkek diplomatların ise bu durumdan daha az mağdur olduğuna şahit olundu. Bu erkek memurların önemli bir bölümünün "Orta Asya kökenli, yada Balkan kökenlilerle" evli olduğunun altını çizmekte yarar var.

Öte yandan, Bakan Fidan, 2024'te Dışişleri'ne yeni giren aday meslek memurlarına birbirleriyle de evlenmemeleri tavsiyesinde bulundu. Tabii ki bu konuda resmen yasak getirilmesi söz konusu olamaz, zira böyle bir karar yargıdan döner. Ama bu konuda ciddi olduğunun gösterilmesi amacıyla, bakanlıktaki çiftler, birbirlerinden olabilecek en uzak yerlere tayin edildiler. Birisi Uzak Asya'da görevli ise, eşi Afrika'nın en ucuna gönderildi. Birbirlerini ziyaret etmeleri, 3 farklı uçak yolculuğu ve neredeyse 48 saat süren mesafelere atanan çiftler var. Aynı şehirde görevli eşlerden biri, hiç kendilerine danışılmadan, kendisini başka bir kıtada başka bir şehre tayin edilmiş buldu. Farz edelim genç memurlar bu tavsiyeye uymadılar. Kaç göç yerine evlenmeyi tercih eden genç çiftlerden hangisi kariyerinden vazgeçer? Tabii ki, çok büyük ihtimalle kadınlar. Halen bakanlık personel dairesinin tercihinin, evli çiftlerden erkek olanının tayine gönderilmesi, eşinin ise kariyerini dondurup onun yanına gitmesi olduğu söyleniyor.

Elbette bardağın dolu tarafını görmek isteyenler için, bir kadın büyükelçinin ilk kez 2024'te bakan yardımcısı olarak atandığı hatırlatılabilir. Bakan Yardımcısı olarak atanan Büyükelçi Berris Ekinci'nin sorumluluk alanlarında da Türk dış politikası açısından en önemli konuların bulunduğu da

eklenebilir. 2024 itibarıyla kadın genel müdür oranının % 43 olduğuna da dikkat çekmekte fayda var. Alttan gelen kadın diplomat sayısının bu kadar çok olduğu bir ortamda, bu durumu doğal karşılanmak gerekir. Kadınlar için pozitif ayrımcılıktan çok uzakta olan bir yönetimin kadın diplomatları üst düzey pozisyonlara getirmesi de kadınların sadece sayıca çokluğuyla açıklanamaz; işlerinde ne kadar ehil olduklarını da gösterir. 2024’de bakanlık sınavını kazananların % 42’sinin kadın olması mesleğe olan ilginin günümüzde de devam ettiğini gösteriyor. Ancak Fidan yönetiminin özel hayata dair getirdiği kısıtlamalar, genç kadınlarda yaprak dökümü riskini arttıracaktır.

Dünyanın yeni bir soğuk savaşa evrildiği, nükleer çatışma gibi soğuk savaş döneminde kaldığını sandığımız kavramların yeniden söylemimize girdiği bir dönemde, Dışişleri’nin siyasi kadrolarının kadın diplomatlara bakışının Soğuk Savaş dönemini andırması moral bozucu olsa da kadınların direnç gücünü de hafife almamak lazım.

Kaynaklar

- Alemdar Z ve Yinanç B (2021) Women, Peace and Security Agenda in Turkey and Women in Diplomacy: How to Integrate the WPS Agenda in Turkish Foreign Policy. Women Peace & Security Policy reports for Turkey.
https://www.womeninfp.org/en/_files/ugd/7282c7_cdbf8f7b75324e5499d02946f1ae0c9d.pdf Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Tokyay M (2024) Kadın Diplomatların Süper Gücü Nedir? Perspektif 29 Haziran.
<https://www.perspektif.online/kadin-diplomatlarin-super-gucu-nedir/>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Süleymanoğlu-Kürüm Rahime (2023) Türk Dış Politikasında Kadın: Gelecekte Toplumsal Cinsiyet Bakımından Daha Eşitlikçi Bir Türkiye İçin. Global Panorama
<https://www.uikpanorama.com/blog/2023/11/05/risk/> Erişim tarihi: 10 Ocak 2025

Kadın, Barış ve Güvenlik Gündemi Sürdürülebilir Barışın Sağlanmasında Neden Önemlidir?

Christina Bache⁴

2024’de Kadın, Barış ve Güvenlik gündemini oluşturan Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 1325 sayılı kararının 24. yıldönümünü kutladık. Her iki uluslararası çerçeve de kapsayıcı kalkınma ve sürdürülebilir barış için kritik önem taşıyan toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve daha spesifik olarak kadınların toplumun her alanına anlamlı bir şekilde dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Kadın, Barış ve Güvenlik Gündeminin bir yönü olan kadınların ekonomik katılımı, kadınların silahlı kuvvetlere alınması veya cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi gibi diğer konular kadar dikkat çekmemiştir. Oysa finansal içerme, kırılğan ve çatışmalardan etkilenen ortamlar da dahil olmak üzere kadınların topluma anlamlı bir şekilde katılımının sağlanması açısından kritik önem taşımaktadır. Ayrıca, barış ve geçiş süreçlerinde kimlik ve kadın deneyimlerinin kesişimselliğini kabul ederek, farklı sosyo-ekonomik, siyasi ve dini geçmişlerden gelen kadınların katılımını genişletmek de önemlidir.

UN WOMEN ve UPU (Uluslararası Posta Örgütü) tarafından yazılan rapora göre (2015), kadınların ekonomik katılımı veya güvenliği, kadınların

- Mevcut piyasalara eşit olarak katılabilme becerisine sahip olmasını;
- Üretken kaynaklara, varlıklara, tasarruflara erişim ve bunlar üzerinde kontrolünü;
- İnsana yakışır ve onurlu işlere erişimini;
- Kendi zamanları, yaşamları ve bedenleri üzerinde kontrolünü;
- Hane halkından uluslararası kurumlara kadar her düzeyde ekonomik karar alma süreçlerine anlamlı katılımını sağlar.

Akademisyenler, politika yapıcılar, özel sektör, tüketiciler ve sivil toplum, iş dünyasının istikrarsızlık ve kırılğanlığın kalıcı bir barışa mı dönüşeceğini yoksa şiddetin ve hatta silahlı çatışmanın artmasına mı neden olacağını belirleyen koşulları şekillendirme potansiyeline sahip olduğunu giderek daha fazla kabul etmektedir. BM Küresel İlkeler Sözleşmesi Ağı İngiltere tarafından 2021 yılında yayınlanan “İş Dünyası ile Kadın, Barış ve Güvenlik Gündeminin Bağlantısı” başlıklı rapor, iş dünyasının

---

⁴ Center for Migration, Diversity, and Justice, Brussels School of Governance, Vrije Universiteit Brussels

kadınların ekonomik katılımını desteklemedeki hayati rolünü incelemektedir. Şeffaf işe alım süreçleri düzenlemek, adil ve eşit ücret standartları sunmak, adil bir iş bölümü sağlamak, kadınların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran güvenli ve kapsayıcı bir çalışma ortamı sağlamak ve tacize karşı sıfır tolerans politikalarını sürdürmek bu kapsamda yer alıyor (UN Global Compact, 2021). Ancak, kadınlar ve zorla yerinden edilmiş kişiler gibi hassas grupların geçim güvenliği üzerine yapılan çalışmalar (Bache 2020, Wringe et al. 2019, Rohwerder, 2018, Alsaba et al. 2016, Kivilcim 2016, Del Caprio et al. 2015), şirketlerin olumlu ve kapsayıcı insan kaynakları uygulamalarını yürürlüğe koymalarına ve uygulamalarına rağmen, sosyo-kültürel ve yapısal engellerin genellikle kadınların daha fazla ekonomik güvenlik beklentilerini engellediğini göstermektedir. Basitçe ifade etmek gerekirse, istihdama erişim kadınlar için daha fazla ekonomik güvence anlamına gelmeyebilir. Örneğin, Suriye krizi örneğinde, Türkiye'deki birçok Suriyeli mülteci kadın, aile gelirine katkıda bulunabilmeleri için çocuklarını okula göndermemek, kazanmaları gerekenden daha düşük ücretleri kabul etmek veya güvencesiz iş ortamlarında çalışmak gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarını benimsemek zorunda kalmıştır.

Küresel olarak kadınlar erkeklerden daha az kazanmakta, daha az güvenceli işlerde çalışmaktadır ve kadınların kayıt dışı sektörde istihdam edilme olasılıkları daha yüksektir. Bu da kadınların insana yakışır ve onurlu işlere, sosyal korumaya, kaynaklara, tasarruflara ve sermayeye erişimlerini kısıtlamaktadır. Forbes'a (2023) göre, 2022 yılında kadınlar erkeklerden ortalama % 17 daha az kazanmıştır. Erkeklerin kazandığı her bir dolara karşılık kadınlar 82 sent kazanmıştır.

Kadınlar, tek ebeveynli hanelerin çoğunluğunu oluşturmakta ve ücretsiz işlerin çoğunu yerine getirmektedir. Bu da ekonomilere büyük zarar vermesinin yanı sıra kadınlar üzerine büyük baskı ve sorumluluklar getirmektedir. Oxfam yakın tarihli bir raporunda eşitsizliğin ya da “büyük uçurumun, ayrıcalıklı azınlığın, çoğunlukla da erkeklerin servetine, en temel iş olan ve dünyanın dört bir yanında öncelikle kadınlar ve kız çocukları tarafından yapılan milyarlarca saatlik ücretsiz ve düşük ücretli bakım işinden daha fazla değer veren kusurlu ve cinsiyetçi bir ekonomik sisteme dayandığını” belirtmektedir (Oxfam 2020).

Kökleşmiş kültürel önyargılar, arkaik nüfus kayıt sistemleri, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları da dahil olmak üzere kadınları koruyan ulusal yasalar ile bu yasaların uygulanması arasındaki tutarsızlıklar, kadınların haklarını ve hane halkından finansal kurumlara kadar toplumun her kademesinde karar alma süreçlerine aktif katılımlarını derinden engellemektedir. Afganistan'da olduğu gibi bazı aşırı durumlarda devlet, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, insan hakları örgütleri tarafından toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olarak nitelendirilen bu tür baskıcı politikalar izlemektedir (Amnesty International 2024).

Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'ya yönelik saldırganlığının üzerinden iki yıl geçmişken, hükümetin ve Ukrayna toplumunun özel sektör büyümesini ve ekonomik faaliyeti ne ölçüde besleyebileceği, beşeri sermayesine, tam ölçekli bir savaş sırasında dönüşüm ve yenilik yapma becerisine ve kadınlar,

gaziler, gençler ve engelliler için yarattığı alana ve verdiği değere bağlıdır (Howlett ve Dvornichenko 2024).

İşgal Altındaki Filistin Toprakları, Ukrayna, Sudan, Venezuela, Suriye, Afganistan veya ABD'de olsun, kadınlar toplumda erkek meslektaşlarıyla eşit değerde bir yer edinmek için yorulmadan çalışırken, daha eşitlikçi, kapsayıcı ve barışçıl toplumların ortaya çıkması için kadınları boyunduruk altına alan ve şiddet kültürlerini besleyen adaletsiz yapıları güçlendiren altta yatan güç dinamiklerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Alsaba K ve Anuj Kapilashrami A (2016) Understanding Women's Experience of Violence and the Political Economy of Gender in Conflict: the Case of Syria. *Reproductive Health Matters*, 24: 5-17
- Bache C (2020) Challenges to economic integration and social inclusion of Syrian refugees in Turkey. *Career Development International* 25.1: 14-18
- Rohwerder B (2018) Syrian Refugee Women, Girls, and People with Disabilities in Turkey. Institute of Development Studies.
https://opendocs.ids.ac.uk/articles/online_resource/Syrian_Refugee_Women_Girls_and_People_with_Disabilities_in_Turkey/26484370?file=48259477 Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Del Carpio X V. ve Wagner M (2015) The Impact of Syrian Refugees on the Labor Market. World Bank Group Policy Research Working Paper. WPS 7402
- Forbes (2023, 1 Mart) Women Still Make 82 Cents On The Dollar Compared to Men, Study Finds.
<https://www.forbes.com/sites/marisadellatto/2023/03/01/women-still-make-82-cents-on-the-dollar-compared-to-men-study-finds/> Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Amnesty International (2024, 17 Haziran) Global: Gender apartheid must be recognized as a crime under international law. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/06/gender-apartheid-must-be-recognized-international-law/>. Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Howlett, M ve Dvornichenko D (2024, 26 Haziran) To Return or Not? Ukrainian Women's Experiences of Internal Displacement. <https://carnegieendowment.org/research/2024/06/to-return-or-not-ukrainian-womens-experiences-of-internal-displacement?lang=en&center=europe>. Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Kivilcim Z (2016) Legal Violence Against Syrian Female Refugees in Turkey. *Feminist Legal Studies* 24: 193-214
- Oxfam (January 2023) Time to care Unpaid and underpaid care work and the global inequality crisis. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/time-to-care-unpaid-and-underpaid-care-work-and-the-global-inequality-crisis-620928/> Erişim tarihi: 15 Ocak 2025

- UNWOMEN/Universal Postal Union (UPU) (2015) Gender and Financial Inclusion Through the Post.<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2015/Discussion-Paper-Gender-and-Financial-Inclusion-through-the-Post.pdf>. Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- United Nations Global Compact Network UK (2021) Women Peace and Security: Guidance for Business. https://ungc-communications-assets.s3.amazonaws.com/docs/publications/UNGC_Women_Peace_and_Security_Paper.pdf. Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Wringe A Ekua Y Parks T, et al (2019) Altered Social Trajectories and Risks of Violence Among Young Syrian Women Seeking Refuge in Turkey: A Qualitative Study. BMC Women's Health 19:9.

2024'te Dünyada ve Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki İlerleme

Burcu Özdemir Sarıgil⁵

2030 hedef tarihine yalnızca 6 yıl kalmasıyla 2024 yılı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) ve küresel kalkınma gündemindeki ilerlemeyi değerlendirmek açısından kritik bir dönemeç olarak kaydedilmiştir. Hedeflerindeki ilerlemeye yönelik küresel bir analiz, hedeflerin yalnızca %15'inin başarıyla ilerlediğini, neredeyse yarısının orta düzeyde ilerleme kaydettiğini ve üçte birinden fazlasının durakladığını ya da 2015 yılı temel seviyesinin altına gerilediğini ortaya koymuştur (United Nations 2024:2). İstenilen ilerlemenin sağlanamamasının başlıca nedenleri arasında, yaşamın hemen her alanını kesintiye uğratan ve mevcut eşitsizlikleri derinleştiren çatışmaların ve COVID-19 pandemisinin kalıcı etkileri yer almaktadır.

2024 yılı itibarıyla SKA gündemindeki en belirgin eksikliklerden biri toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yaşanmıştır (UN Women 2024a). Pandemi öncesinde, eğitim, sağlık, iş gücüne katılım ve siyasi temsil alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılması 99 yıl olarak öngörülmekteydi. Ancak pandemi bu süreyi 136 yıla uzatarak, yenilenen taahhütlerin ve eylemlerin aciliyetini gözler önüne sermiştir (World Economic Forum 2021: 4).

Küresel eğilimlere benzer şekilde, Türkiye'nin SKA'lardaki performansı başarılar ve zorlukların karışık bir tablosunu yansıtmaktadır. 2024 yılında Türkiye, 166 ülke arasında SKA Endeksi'nde 72. sırada yer almış ve 100'ün tam başarıyı temsil ettiği endekste 70,5 puan almıştır (United Nations 2024: 438). Türkiye, bazı hedeflere yönelik önemli ilerleme kaydetmiş olmakla birlikte, 2024 itibarıyla önemli açıklar devam etmektedir. Yakından bakılacak olursa, Türkiye SKA 1 (Yoksullukla Mücadele) ve SKA 9 (Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı) hedeflerinde tam başarıya yaklaşmaktadır. SKA 3 (Sağlık ve Kaliteli Yaşam), SKA 4 (Nitelikli Eğitim), SKA 6 (Temiz Su ve Sanitasyon), SKA 7 (Erişilebilir ve Temiz Enerji), SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKA 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması), SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) ve SKA 14 (Sudaki Yaşam) olmak üzere 8 hedefte orta düzeyde bir ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, 2024 yılında SKA 2 (Açlığa Son), SKA 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği), SKA 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim), SKA 13 (İklim Eylemi), SKA 15 (Karasal Yaşam), SKA 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar) ve SKA 17 (Amaçlar için Ortaklıklar) hedeflerinde ilerleme duraklamış ya da gerilemiştir (United Nations 2024: 438-439). Bu duraklama veya gerileme alanları özellikle çevresel güvenlik, gıda güvenliği, iyi yönetim ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ciddi tehditler oluşturmaktadır.

---

⁵ TED Üniversitesi

Türkiye’de 2024 yılı kadınların yaşamın çeşitli alanlarında önemli engellerle ve eşitsizlikle karşı karşıya kaldığı bir yıl oldu. 2000’li yılların başlarından bu yana Türkiye, kadınlar ve erkekler arasında eşitliği sağlamak amacıyla Ceza Kanunu, Medeni Kanun, İş Kanunu ve Anayasa’da reformlar yapmıştır. Ülke ayrıca toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ele almak için çeşitli politika ve eylem planları geliştirmiştir (bkz. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2023). Ancak Türkiye'nin çabalarına rağmen, yasaların uygulanmasında ve toplumsal tutumlarda önemli boşluklar devam etmekte ve bu durum SKA 5’in ilerlemesine engel teşkil etmektedir. 2024 yılında da toplumsal cinsiyet eşitliği Türkiye için en önemli zorluklardan biri olmaya devam etmiş ve Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi’nde 146 ülke arasında 127. sırada yer almıştır. Özellikle Türkiye, Eğitimde Kazanımlarda 90., Ekonomik Katılım ve Fırsatlarda 133., Sağlık ve Hayatta Kalmada 98., Siyasi Güçlendirmede ise 114. sırada yer almıştır. Bu sıralamalar, devam eden toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve hedefe yönelik müdahalelerin aciliyetini vurgulamaktadır (World Economic Forum 2024: 349).

Birleşmiş Milletler Kadın tarafından derlenen en son Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri’ne (2024b) göre, Türkiye'deki kadınlar yaşamın çeşitli alanlarında önemli engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, kadınlar hane işlerinin büyük kısmını üstlenmekte, 15 yaş ve üzeri kadınların iş gücüne katılım oranı %35’te kalmakta ve cinsiyete dayalı ücret farkı %15,6 olarak ölçülmektedir. 25 yaş ve üzeri kadınların okuryazarlık oranı %86,7 iken, erkeklerde bu oran %96,1’dir. Kadınlar parlamento koltuklarının yalnızca %19,9’unu, belediye başkanlıklarının %5,5’ini ve bakanlık görevlerinin 18’de sadece birini elinde bulundurmaktadır. Türkiye’de kadınların en az %37,5’i fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (United Nations Women 2024b). Ayrıca Türkiye'de geçici koruma altındaki 4 milyondan fazla Suriyelinin yaklaşık yarısının kadın ve kız çocuklarından oluşması ve 6 Şubat 2023’teki yıkıcı depremin kadın ve kız çocuklarının hayatlarına olumsuz etkileri, Türkiye’de SKA 5 hedefine ulaşılmasını daha da zorlaştırıyor görünmektedir.

Sonuç olarak, 2024 yılında dünyada ve Türkiye’de SKA’lara yönelik ilerlemelerin değerlendirilmesi, özellikle SKA 5’te toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki duraklama ve gerilemeleri ele almak için acil ve koordineli çabalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. 2025 yılında gerçekleşecek olan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu’nun 30. yıldönümü ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin Kadın, Barış ve Güvenlik üzerine 1325 sayılı Kararı’nın 25. yıldönümü, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine yönelik taahhütlerin yenilenmesi için kritik fırsatlar sunmaktadır.

Kaynaklar:

- United Nations (2024) The SDGs and the UN summit of the future. Sustainable development report 2024
<https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf> .Erişim tarihi: 15 Aralık 2024
- United Nations Women (2024a) Progress on the sustainable development goals- the gender snapshot 2024. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2024-en.pdf>. Erişim tarihi: 15 Aralık 2024
- United Nations Women (2024b) 2023 Gender Statistics.
https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-05/tuik_statistics_english_2023_final_1.pdf. Erişim tarihi: 15 Aralık 2024
- World Economic Forum (2021) Global Gender Gap 2021 Insight Report.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf Erişim tarihi: 15 Aralık 2024
- World Economic Forum (2024) Global Gender Gap 2024 Insight Report.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf. Erişim tarihi: 15 Aralık 2024
- Republic of Türkiye Ministry of Family and Social Services (2023) Women in Türkiye.
https://www.aile.gov.tr/media/142380/women-in-tu-rkiye_july-2023.pdf. Erişim tarihi: 15 Aralık 2024

Gökçen Yavaş⁶

2024 yılı, Avrupa Birliği'nin (AB) Kadın, Barış ve Güvenlik (KBG) gündemine yönelik yaklaşımını ve politikalarını incelemek açısından özel bir önem taşımaktadır. Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) 1325 sayılı kararıyla 24 yıl önce kabul edilen KBG gündemi, ilk çeyrek yüzyılımı tamamlamak üzeredir. İkincisi, 2024 yılı, AB'nin 2019-2024 yıllarını kapsayan KBG üzerine Eylem Planı'nın son yılını temsil etmektedir. Bu bölüm, KBG gündemi çerçevesinde, AB'nin uygulamalarını değerlendirmeyi ve gelecek on yıla yönelik bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

AB'nin KBG gündemi ile etkileşimi yaklaşık yirmi yılı kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararının uygulanmasına yönelik taahhüdü, 2005-2006 yıllarında yayınlanan bir dizi resmi belge ile başlamış ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası operasyonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması vurgulanmıştır. Ayrıca, 2008 yılında AB, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti savaş taktiği olarak tanıyan BMGK'nin 1820 sayılı kararını kabul etmiştir. Bu bağlamda, çeşitli BMGK kararlarının temel ilkeleri olarak benimsenen, katılım, önleme, koruma ve iyileştirme 2018 tarihli Konsey Sonuç Bildirgesi'ne ek olarak yayınlanan AB'nin KBG'ye Yönelik Stratejik Yaklaşımı'nın da esasını oluşturmaktadır (Molnár ve Gracza, 2024, s. 5-6). Bu ilkeler, diğer temel belgeler olan AB'nin KBG üzerine Eylem Planı (2019-2024), Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (2020-2025) - (GAP III), Dış Eylemde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi üzerine AB'nin Eylem Planı (2021-2025) ve AB'nin 2022 KBG ile ilgili Konsey Sonuç Bildirgesi'nin de çerçevesini çizmektedir.

AB'nin Stratejik Yaklaşımına dayalı Eylem Planı (GAP III), dış politika ve tüm sektörlerde kesişimsel bir yaklaşımı benimsemektedir. Temel öncelikler kadınların çatışma çözüm süreçlerine eşit ve anlamlı katılımı ile liderliği; toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması; örnek olarak liderlik (AB'nin siyasi taahhütlerini ve politikalarını yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde güçlendirilmesi); kırılğan ortamlarda kadınların ve kız çocuklarının korunması, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve çatışma sonrası yardım sağlanması ve iyileştirme (Council of the European Union, 2019). Ancak, AB'nin dış eylemlerinde kadın katılımında henüz eşitlik sağlanamamıştır. AB'nin Dış Eylemlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Planı, dış ilişkilerdeki yeni eylemlerin %85'inin bu hedeflere katkıda bulunmasını öngörmektedir 2019'da %64,71 olan oran 2022'de %72'ye yükselmiş, ancak üst düzey yönetimdeki kadın katılım oranı 2023 itibarıyla Avrupa

---

⁶ Kocaeli Üniversitesi

Komyonu'nda %47, Avrupa Dış Eylem Servisi'nde (EEAS) %31 düzeyinde kalmıştır. Orta düzeyde ise bu oran sırasıyla %47,9 ve %41 olarak kaydedilmiştir (European Commission, 2023). Öte yandan, Avrupa Komyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in ikinci döneminde Estonya eski Başbakanı Kaja Kallas, AB Yüksek Temsilcisi/Başkan Yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Ancak, 2024'te büyükelçilerin %36'sı ve 10 AB Özel Temsilcisinin sadece 4'ü kadındır (Politico, 14 Mart 2024; EEAS, 2024).

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) misyon ve operasyonlarında da, kadın personel sayısını artırma çabalarına rağmen, toplumsal cinsiyet eşitliği henüz sağlanmamıştır. 2021'de %24 olan kadın personel oranı, Haziran 2024 itibarıyla değişmemiştir (EEAS, 2021; Pfeifer Cruz, 2024: 10-11). Sivil OGSP Misyonlarına Kadın Katılımını Güçlendirme Stratejisi ve Eylem Planı'nda %40 hedef belirlenmiş olsa da bu orana sadece İsveç ve Belçika gibi bazı üye ülkeler ulaşmıştır (Smit, 2022: 9). Ayrıca, üst düzey kadın personel sayısının azlığı da dikkat çekicidir; Ekim 2024 itibarıyla OGSP sivil misyon ve operasyon başkanlarının sadece %15'i (3 kişi) kadındır (Pfeifer Cruz, 2024: 10-11). Askeri operasyonlarda kadın başkan bulunmaması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdüğüne işaret etmektedir (European Parliament, 2024).

AB, 2022'de yayınladığı KBG üzerine Konsey Sonuç Bildirgesi'nde, özellikle Afganistan, Yemen, Kolombiya, Etiyopya, Myanmar ve Sudan'da kadınlara ve kız çocuklarına yönelik süregelen cinsel ve toplumsal şiddete dayalı suçlara dikkat çekmesine rağmen, bu alandaki çabaları sınırlı kalmıştır (European Council, 2022). Öte yandan, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısına karşı ekonomik yaptırımlarını sürdürürken, AB Konseyi 28 Eylül 2023'te Geçici Koruma Yönergesini 4 Mart 2025'e kadar uzatarak, savaştan etkilenip Avrupa'ya göç eden çoğunluğu kadınlar ve çocuklar olmak üzere, 4,3 milyon kişiyi koruma altına almıştır (European Council, 2023).

Günümüzde, BM verilerine göre çatışma bölgelerinden etkilenen kadın ve kız çocuklarının sayısında %50'lik bir artış olması, AB'nin KGB gündeminin uygulanmasını her geçen gün daha acil bir gereklilik haline getirmektedir (United Nations, 2024a). Ayrıca dünya çapında varılan antlaşmaların sadece %26'sında toplumsal cinsiyetle ilgili maddelere yer verilmesi, kadınların çatışma çözümü ve diplomatik süreçlerdeki rollerinin güçlendirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, dünya genelinde kadın büyükelçi oranı %20 seviyesindeyken, AB'de bu oranın daha yüksek olması, beklentilerin karşılanması açısından umut vericidir (United Nations, 2024b). Ancak, AB'nin sivil ve askeri misyonlarında kadınların katılımında artış olsa da üst düzey görevlerdeki varlığı dahil olmak üzere bu oran hala sınırlıdır. Bu durum, kadın temsili ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir engel oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda üstesinden gelinmesi gereken başka bir çelişki yaratmaktadır. Askeri çatışma bölgelerinde kadınların askeri operasyonlar içinde yer almasının ötesinde, AB'nin çatışma önleme ve barış süreçlerine kadınların deneyimlerinden yararlanarak, daha etkin bir şekilde dahil edilmesi daha anlamlı ve kalıcı sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla, kadınların karar alma mekanizmalarına eşit oranda katılımı, AB'nin güvenlik politikalarının etkinliğini de önemli ölçüde arttıracaktır.

Kaynaklar

- Council of the European Union (2019) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11031-2019-INIT/en/pdf> Erişim tarihi: 5 Aralık 2024
- European Commission (2023) Joint mid-term report on the implementation of the EU Gender Action Plan (GAP III). 20 November. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52023JC0036> Erişim tarihi: 14 Aralık 2024
- European Council (2022, 14 Kasım) Council conclusions on women, peace and security Press Release. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/14/council-conclusions-on-women-peace-and-security/> Erişim 5 Aralık 2024
- European Council (2023, 28 Eylül) Ukrainian refugees: EU member states agree to extend temporary protection Press Release <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/09/28/ukrainian-refugees-eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection/> Erişim tarihi: 5 Aralık 2024
- European External Action Service (2021) Gender equality has a place in civilian CSDP. https://www.eeas.europa.eu/eeas/gender-equality-has-place-civilian-csdp_und_fr Erişim tarihi 14 Aralık 2024
- European Parliament (2024) EU missions and operations abroad. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762478/EPRS_BRI\(2024\)762478_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762478/EPRS_BRI(2024)762478_EN.pdf) Erişim tarihi 5 Aralık 2024
- Molnár A ve Hornyák G V (2024) Women, Peace and Security in EU Interventions: Analysing EULEX and Operation. Irini. Journal of Intervention and Statebuilding, doi: 10.1080/17502977.2024.2385053
- Pfeifer Cruz C (2024) Women in Multilateral Peace Operations in 2024: What is the State of Play? SIPRI. https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-10/women_in_multilateral_peace_operations_in_2024-what_is_the_state_of_play.pdf Erişim tarihi: 1 Aralık 2024
- Smit T (2022) Delivering the Compact: Towards a More Capable and Gender-Balanced EU Civilian CSDP. SIPRI. doi: <https://doi.org/10.55163/JIPM5735>.
- United Nations (2024a, 25 Kasım) Recommitment, accountability and resourcing needed to end gender-based violence in conflict. <https://www.ohchr.org/en/stories/2024/11/recommitment-accountability-and-resourcing-needed-end-gender-based-violence> Erişim tarihi 1 Aralık 2024
- United Nations (2024b, 27 Haziran) International Day of Women in Diplomacy, promoting equality through feminist foreign policy. <https://eca.unwomen.org/en/stories/news/2024/06/international-day-of-women-in-diplomacy-promoting-equality-through-feminist-foreign-policy> Erişim tarihi: 2 Aralık 2024

İklim Değişikliği, Toplumsal Cinsiyet ve Güvenlik İlişkisi ve NATO: Geç Olması Hiç Olmamasından Daha İyi

Sezen Kaya Sönmez⁷

İklim değişikliği artık dünyanın her köşesini etkiliyor. Aşırı hava olayları, gıda ve su güvensizliği, yerinden edilme ve sosyal eşitsizlikler, iklim değişikliğinin çok boyutlu etkileri arasında yer alırken, bu etkiler toplumsal cinsiyet dinamikleriyle doğrudan bağlantılı. Kadınlar ve kız çocukları, eşitsizlikler nedeniyle iklim değişikliğinin yarattığı risklere daha fazla maruz kalıyor. Örneğin, kadınların geçimlerini doğal kaynaklardan sağladıkları yerlerde, iklim değişikliği ve çevresel bozulmanın etkileri ev işlerini tamamlamak için gereken süreyi ve zorluğu artırdığından, ek ve daha kapsamlı ev içi yükler yaratabiliyor (Smith, 2022). Dolayısıyla, toplumsal cinsiyete dayalı iktidar alanları, farklı insanların değişen çevresel koşullara uyum sağlama becerilerini ve karşılaşılabilecekleri riskleri şekillendirmektedir.

İklim değişikliği ve güvensizlik olan bölgelerde toplumsal cinsiyet, farklı grupların maruz kaldığı riskleri biçimlendirmede belirleyici bir rol oynuyor. Bu durum, toplumsal cinsiyetin iklim ve güvenlik politikalarına daha güçlü bir şekilde entegre edilmesi gerektiğini göstermekte. Bu bağlamda, bir savunma ve güvenlik örgütü olarak NATO'nun iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet bağlantısını güvenlik politikalarına entegre etmesi hem günümüz tehditlerine yanıt vermek hem de geleceğe yönelik sürdürülebilir çözümler geliştirmek için kritik bir gereklilik haline geldi. NATO'nun bu alandaki çabaları, geç kalınmış olsa da küresel güvenlik stratejilerinde dönüştürücü bir adım olarak görülebilir.

NATO, 2021 Brüksel Zirvesi'nde, iklim değişikliği ile ilgili hususları NATO'nun siyasi ve askeri gündemine entegre etmek amacıyla İklim Değişikliği ve Güvenlik Eylem Planı'nı onayladı (NATO 2022). Eylem Planı bağlamında, NATO'nun Kadın, Barış ve Güvenlik (KBG) politikası çerçevesinde iklim değişikliğine yönelik farkındalık çalışmalarına toplumsal cinsiyet perspektifini entegre etme gerekliliğini vurgulaması dikkat çekiciydi. Toplumsal cinsiyet meselelerini 1961 yılında, çevresel zorlukları ise 1969 yılında gündemine almış olan NATO, 2023 yılı itibarıyla bu iki küresel mesele arasındaki kesişimi resmi olarak kabul etti ve müttefik orduların iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet ve güvenlik bağlantısını anlamalarının gerekliliğini açıkça ifade etti (Cicarelli and Fleaser 2024). Bu yaklaşım, hem NATO'nun kurumsal politikalarında dönüşüm yaratmayı hem de iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet ve güvenlik arasındaki ilişkiyi derinleştirmeyi hedefleyen bir paradigma değişikliğini temsil etmekte.

NATO'nun 2024 yılı KBG Politika Notu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çatışma ve iklim değişikliğinin kadınlar ve kız çocukları üzerindeki bileşik etkilerini ve bu etkilerin güvenlik

---

⁷ Kadir Has Üniversitesi

üzerindeki yansımalarını açıkça kabul etmekte ve kadınların iklim güvenliği konusundaki rollerinin yalnızca mağduriyetle sınırlı olmadığını, aynı zamanda çözümün bir parçası olabileceklerini vurgulamakta idi (NATO 2024). Bu yaklaşım, NATO'yu KBG, toplumsal cinsiyet ve iklim güvenliği arasındaki ilişkinin varlığı üzerine olan tartışmadan ileriye taşıyarak, bizi 2024 yılında güvenlik gündemleri arasında nasıl bir ilişki olduğu ve kadının bu ilişkide nasıl rolleri olduğu/olabileceği tartışmasına getirdiği açıktır. Bu gelişmeyi takiben, 2024 İklim Değişikliği ve Etki Değerlendirmesi'nde ise, KBG konularının NATO'nun bilim ve teknoloji, eğitim ve tatbikatlar da dahil olmak üzere iklim değişikliği ve güvenlik çalışma alanlarına entegre edilmesinin vurgulanması 2024 yılındaki bir diğer önemli gelişmedir (NATO 2024). NATO, iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet ve güvenlik arasındaki bağlantıyı sadece kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerle sınırlı tutmayıp, bu konuları daha kapsamlı bir şekilde gündemine taşımaktadır. Dolayısıyla, iklim değişikliği kadınlar için sadece bir güvenlik meselesi değildir. Kadınlar, NATO'nun iklim değişikliğine uyum, mücadele, farkındalık yaratma ve iş birliği çerçevesinde şekillendirdiği politikalarında etkili rol alan ve alacak olan önemli aktörlerdir. Bu çerçevede, NATO'nun bu ilişkiyi ele alış biçimi, geleceğe yönelik politikaların da temelini oluşturmaktadır.

Diğer yandan, NATO'nun 2024 yılındaki girişimleri umut verici olsa da önümüzdeki on yıl içinde daha kapsamlı ve uzun vadeli çözümlere ihtiyaç vardır. Bu noktada, NATO'nun askeri operasyonlara yönelik toplumsal cinsiyet analizlerine iklim değişikliği ilgili hususları dahil etmeye devam etmesi önemlidir. Toplumsal cinsiyet ve iklim güvenliği konularında NATO personeline yönelik eğitim programları genişletilmelidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı iklim politikaları, kadınların ihtiyaçlarına öncelik vermeli ve karar alma süreçlerine aktif katılımlarını sağlamalıdır. Özellikle, NATO askeri misyon ve operasyonlarına toplumsal cinsiyet ve iklim güvenliği ilişkisini göz önünde bulunduran politikaların entegrasyonu önem kazanmaktadır. Örneğin, NATO'nun yaklaşık yirmi yıl Afganistan'da kalan Kararlı Destek Misyonu ve 1999'dan bu yana Kosova'da yer alan barış destek operasyonu (KFOR) toplumsal cinsiyet perspektifini operasyonlarına ve faaliyetlerine dahil etmiştir (NATO 2022; NATO SHAPE 2024; NATO 2024). Bununla birlikte, bu ülkeler iklim değişikliğinin, özellikle aşırı sıcaklıkların etkisiyle ciddi şekilde karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların iklim değişikliğine karşı daha savunmasız olduğu göz önüne alındığında, bu misyonlara iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet perspektiflerini birleştiren politikaların dahil edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla 'NATO, operasyonlarında iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet ve güvenlik konularını nasıl daha iyi tespit edebilir ve hesaba katabilir?' sorusu üzerine gelecek on yılda düşünülmesi gerekir. Askeri operasyonlarda iklim değişikliği, toplumsal cinsiyet ve güvenlik bağlantılarının hesaba katılması kuşkusuz karmaşık, ancak aşılamaz değil. NATO'nun iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet çalışmaları arasında uyum sağlamaya çalışırken, iklim güvenliği ve KBG gündemleri arasındaki karşılıklı güçlendirme alanlarına odaklanma çabaları geç kalmış olsa da hiç olmamasından daha iyidir denilebilir.

Özetle, kadınların iklim değişikliğinden daha fazla etkilenmesi, KBG gündeminin iklim değişikliği gibi küresel tehditlerden bağımsız düşünülmemeyeceğini göstermektedir. İklim değişikliği, yalnızca NATO'nun operasyonel kapasitesini değil, kadınların yaşamlarını ve güvenliğini de doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, NATO'nun iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet meselelerini entegre eden kapsayıcı politikalar geliştirmesi önemli bir gerekliliktir. 2024 yılı boyunca atılan adımlar önemli bir başlangıç olsa da bu çabaların gelecekte daha dayanıklı ve sürdürülebilir bir güvenlik anlayışına dönüştürülmesi gerekmektedir. Kadınların ihtiyaçlarını ve deneyimlerini merkeze alan politikalar hem NATO'nun operasyonel etkinliğini artıracak hem de KBG hedeflerini küresel güvenlik stratejilerine daha güçlü bir şekilde entegre edecektir. İklim değişikliğiyle mücadelede kadınların liderlik rollerinin güçlendirilmesi ve NATO'nun askeri operasyonlarına toplumsal cinsiyet analizlerinin entegre edilmesi, gelecekteki tehditlere karşı daha etkili bir savunma mekanizması oluşturacaktır. NATO, iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet bağlantısını ele alan öncü bir lider olursa, küresel güvenlikte sürdürülebilir bir dönüşüm gerçekleştirebilir.

Kaynaklar

- Cicarelli S Fleser C (2024) “Now What?” Addressing the Climate-GenderSecurity Nexus at NATO. Center for Climate & Security 63:1-11
- NATO (2022) NATO Climate Change and Security Plan: Compendium of Best Practice. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230710-climate-change-best-practices.pdf. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- NATO (2022) Resolute Support Mission in Afghanistan (2015-2021). https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- NATO (2024) NATO Climate Change and Security Impact Assessment. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240709-Climate-Security-Impact.pdf Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- NATO (2024) 2024 NATO Policy on Women Peace and Security. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/7/pdf/240711-WPS-Policy-2024_en.pdf. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- NATO (2024) Women, Peace and Security. https://www.nato.int/cps/fr/natohq/topics_91091.htm?selectedLocale=en Erişim tarihi: 25 Aralık 2024.
- NATO SHAPE (2024) NATO Mission in Kosova (KFOR). <https://shape.nato.int/operations/operations-and-missions/nato-mission-in-kosovo-kfor>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- Smith E. S (2022) Gender Dimensions of Climate Insecurity. SIPRI Insights on Peace and Security. https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-03/sipriinsight2204_gender_dimensions_of_climate_insecurity.pdf. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- UN Women (2020) Gender, Climate & Security Sustaining Inclusive Peace on The Frontlines of Climate Change. UN Women. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/06/gender-climate-and-security>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024

Avrupa Aşırı Sağında Yükselen Karizmatik Kadın Liderler ve ‘Femo-Milliyetçilik’

*Selcen Öner, Ceren Orhan,
İbrahim Ekrem Sarı, Aybüke Ceren Çolakoğlu⁸*

Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Avrupa’da da aşırı sağın gücü ve etkisi, ekonomik kriz, göçmen krizi, pandemi süreci, Rusya-Ukrayna Savaşı, güvenlik ve kimlik kaygıları gibi nedenlerle giderek artmaktadır. Siyasi yelpazenin uçlarından giderek ana akıma doğru kayarak normalleşmektedir. Diğer yandan özellikle göçmen politikaları ve söylemleri merkez partileri, özellikle de merkez sağ partilerin söylem ve politikalarını etkilemektedir. Birçok ülkede seçim başarısı elde eden bu partiler, bazı ülkelerde birinci parti olmuş veya Hollanda’da Geert Wilders’in Özgürlük Partisi (PVV)’de olduğu gibi koalisyon hükümetlerinde yer almışlardır.

Aşırı sağ seçmenler arasında uzun yıllardır erkeklerin daha ağırlıkta olduğu görülse de son yıllarda kadın ve erkek seçmenler arasındaki fark giderek azalmaktadır. Kadın liderlerin göçmen, mülteci karşıtı söylemlerini ve politikalarını kadın haklarını korudukları iddiasıyla maskelemeleri, aşırı sağın kadın seçmenler arasında da normalleşmesinde etkili unsurlardan biridir. Böylelikle özellikle kadın hakları evrensel bir değer olmaktan çıkarılarak sadece belli bir kültür ve dinle özdeşleştirilmekte ve göçmenlerin ötekileştirilmesinin bir aracı haline getirilmektedir. Almanya, Fransa ve İtalya’daki aşırı sağ partilerin göçmen ve mültecileri dışlayıcı milliyetçi ve yerliliği vurgulayan (*nativist*) politikaları benimsemelerinin yanı sıra bir başka ortak özellikleri de üç parti liderinin de kadın olmasıdır. Uzun yıllardır daha çok karizmatik erkek liderlerin ön plana çıktığı aşırı sağ partilerde İtalya, Fransa ve Almanya örneklerinde görüldüğü gibi son yıllarda karizmatik kadın liderler başarılarıyla öne çıkmaktadır. İtalya’da Giorgia Meloni liderliğindeki “İtalya’nın Kardeşleri” koalisyon hükümetini 2022’de kurarken, Fransa’da Marine Le Pen liderliğindeki “Ulusal Birlik” 2024’teki Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde birinci parti olmuştur. Almanya’da ise Alice Weidel’in liderliğindeki “Almanya için Alternatif” (AfD) partisi diğerlerine göre son yıllarda daha aşırı sağ (*extreme right*) bir partiye dönüşmüştür. AfD özellikle Doğu Eyaletlerinde güç kazanmaktadır ve 2024’teki AP seçimlerinde Almanya’da ikinci parti olmuştur. Kadınları aşırı sağ partilerin başında görmeye alışık olmadığımız patriyarkal dünya sisteminde bu durum bir paradoks gibi görünse de yeni kimlik politikaları trendleri ve Avrupa Birliği (AB)’nin toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışıyla kadın kimliklerini kullanarak önemli siyasi kazanımlar elde edebilmişlerdir. Aşırı sağ parti liderlerinin

---

⁸ Bahçeşehir Üniversitesi

politikaları ve söylemleri çoğunlukla beyaz, Hristiyan bir perspektiften gelen geleneksel aile yapısının korunmasına işaret ederken çoğunlukla göçmen Müslüman erkekleri dışlayıcı niteliktedir.

Fransa'da Avrupa'nın en eski aşırı sağ partilerinden biri olan *Ulusal Birlik Partisi* Marine Le Pen liderliğinde güçlü bir dönüşüm geçirmiştir. Le Pen, Farris'in (2017) de ortaya koyduğu yönde, göçmen karşıtı söylemleri cinsiyet eşitliği çerçevesiyle meşrulaştırarak, tipik bir *femonationalism* (femo-milliyetçilik) örneği sunmaktadır. Le Pen'e göre Müslüman erkekler, Avrupa'nın seküler değerlerini ve kadınların özgürlüklerini tehdit eden bir tehlike oluşturmaktadır. Bu söylemler, Le Pen'in kadın haklarını savunan bir lider gibi görünmesini sağlarken, aslında feminizmi göçmen karşıtı politikalarını meşrulaştırma aracı haline getirdiği görülmektedir.

Le Pen (2016), kendisini kadınların güvenliğini koruyan bir lider olarak tanıtmakta ve özellikle Müslüman göçmen erkeklerin Fransız kadınların özgürlüklerini kısıtladığını iddia etmektedir. 2016'daki Köln'deki toplu taciz olayları gibi örnekleri kullanarak kadınlara yönelik şiddet kültürü bir sorun olarak özellikle Müslüman göçmenlerle ilişkilendirmiştir. Böylelikle göç konusu da güvenlikleştirilmektedir. Ancak Fransız İçişleri Bakanlığı verilerine göre, cinsel şiddet vakalarının %14'ü yabancı uyruklu kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir (Sideris, 2022). Le Pen'in liderliğinde parti, kadın seçmenlerin desteğini artırmak için babası Jean-Marie Le Pen'den farklı bir yol izlemektedir. Le Pen, kadın haklarını koruma vaadiyle göçmen karşıtı propagandayı yumuşatmaya çalışmakta, ancak feminist mücadeleleri görmezden gelerek bir 'epistemik adaletsizlik' yaratmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kaynağı olan patriyarkayı gizleyerek, sorunun odağını göçmen erkeklere kaydırmakta ve onları 'günah keçisi' olarak siyasi söylemlerinde vurgulamaktadır. Bu yaklaşım hem feminist hareketin kazanımlarını hem de kadınların yaşadığı gerçek sorunları görünmez kılmaktadır.

İtalya'da Meloni'nin liderliğindeki *İtalya'nın Kardeşleri*, Avrupa siyasetinde aşırı sağın yükselişinin en önemli göstergelerindendir. Meloni (2019a), "Tanrı, vatan, aile" sloganıyla muhafazakâr politikaları benimseyerek göçmen karşıtlığı üzerinden destek toplamıştır. Kendini "kadın, anne, İtalyan ve Hristiyan" olarak tanımlayan Meloni (2019b), ilk bakışta kadın haklarını savunur gibi algılanabilen söylemini gerçekte göçmen karşıtı politikalarını savunmak için araçsallaştırmaktadır. Meloni'nin politikalarında doğum oranlarının düşmesi ve "Büyük İkame Teorisi" etkileri görülmektedir (Meloni, 2019b). Göçmen kadınlar, demografik tehdit olarak gösterilirken, İtalyan kadınlara daha fazla doğum yapmaları çağrısı yapılmaktadır. Ayrıca kürtaj karşıtı politikalar, kadınların bedenleri üzerinde devlet kontrolünü artırmaktadır. Meloni de kadınların güvenliği adına göçmen karşıtı söylemler kullanarak, toplumsal şiddetin kökenini gizlemekte ve sorunu sadece göçmen, mülteci erkeklere yüklemektedir. 2022 yılında Piacenza kentinde yaşanan bir tecavüz olayını seçim propagandasında kullanması (Pascoletti, 2022), Meloni'nin kadın haklarını araçsallaştırdığının somut bir örneğidir. Bu olayda failin göçmen kimliğine odaklanarak, İtalyan erkekler tarafından işlenen kadın cinayetlerini görmezden gelmiştir. Feminist hareketin kazanımlarını yok sayarak, kadınların toplumsal güvenliğini milliyetçi söylemlerle koruduğunu iddia eden Meloni, bu

söylemleriyle epistemik adaletsizlik yaratırken, kadınların gerçek sorunlarını çözmek yerine onları siyasi malzeme haline getirmektedir.

Almanya’da AfD lideri Weidel, bir kadın ve lezbiyen olmasına rağmen partisinin homofobik ve göçmen karşıtı politikalarını desteklemektedir. Partinin muhafazakâr aile modelini savunmasına rağmen, Weidel’in kimliği AfD’nin radikal söylemlerini yumuşatmasını sağlamaktadır (Chazan, 2017). Weidel, Almanya’da kadınların güvenliğini tehdit eden faktörleri göçmenlerle ilişkilendirerek, feminist değerleri dışlayıcı milliyetçi amaçlar için kullanmaktadır. Ancak AfD’nin politikaları, kadına yönelik şiddeti çözmekten uzaktır ve feminist mücadeleyle çelişmektedir Sprengholz, 2021). Sağ kanat bir feminizmin mümkün olmadığını savunan eleştirmenler, Weidel’in bu çelişkili tutumunu partinin siyasi stratejisi olarak değerlendirmektedir (Bolz 2023). Weidel’in söylemlerinde, cinsiyet ve cinsel yönelim kimliklerinin araçsallaştırılarak ve homofobiye karşı bir ‘kalkan ’olarak kullanılması, AfD’nin radikal politikalarının görünüşte yumuşatılmasına yol açmaktadır.

Eylül 2024’teki Avusturya seçimlerinde de birinci parti, aşırı sağ Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) olmuştur. ABD seçimlerinde Donald Trump’ın 2024’te yeniden ABD Başkanı seçilmesi sonrası dünyada yükselen popülizmin ve toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı söylemin artan etkisinin de devam edeceği görülmektedir. Şubat 2025’te Almanya’da federal parlamento seçimleri aşırı sağın Almanya’da ve Avrupa’daki geleceği açısından çok kritik öneme sahiptir. 2024 AP seçimleri öncesinde liste başı bir adayın gazeteye verdiği bir demeçte “SS subaylarının hepsinin suçlu olmadığını” söylemesinin ardından AfD, Kimlik ve Demokrasi (ID) Grubu’ndan Marine Le Pen’in öncülüğünde çıkarılmıştır (BBC Türkçe, 2024). 2024 AP seçimleri sonrası AfD, AP’de en uç aşırı sağ grup olan “Egemen Uluslar Avrupası” grubunu kurmuştur. Değişim rüzgarları aşırı sağ ve aşırı sağ kadın liderler lehine 2025’te ve önümüzdeki yıllarda da esmeye devam edecek mi? Bu süreçte aşırı sağın karizmatik kadın liderlerini yakından takip etmeye devam edeceğiz gibi görünüyor (Öner 2023).

Kaynaklar

- BBC News Türkçe (2024) Almanya’nın Aşırı Sağcı Partisi AfD Avrupa Parlamentosu’ndaki Grubundan İhraç Edildi. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cv22w3p3jjwo>. Erişim tarihi 20 Aralık 2024
- Bolz L (2023) The instrumentalisation of feminism:: When feminist goals become rightist.” Available via CELSALEB. <https://celsalab.fr/2023/09/26/the-instrumentalisation-of-feminism-when-feminist-goals-become-rightist-paroles-futur2/> Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Chazan G (2017, 11 Mayıs) “Openly gay leader seeks to soften image of Germany’s AfD.” Available via Financial Times. <https://www.ft.com/content/800bc828-357e-11e7-99bd-13beb0903fa3>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024

- Farris S R (2017) In the Name of Women’s Rights: The Rise of Femonationalism. In Durham, North Carolina: Duke University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv11sn2fp..> Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Le Pen M (2016) Marine Le Pen : ‘Un référendum pour sortir de la crise migratoire. Available via l’Opinion. <https://www.lopinion.fr/politique/marine-le-pen-un-referendum-pour-sortir-de-la-crise-migratoire>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Meloni G (2019a) Address to the World Congress of Families XIII. Available via American Rhetoric. <https://www.americanrhetoric.com/speeches/giorgiameloneworldcongressoffamilies13.htm>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Meloni, Giorgia (2019b) Meloni Nel 2019: ‘Sono Giorgia, Sono Una Madre, Sono Cristiana Vista Agenzia Televisiva Nazionale. Available via YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Lh9AMSW_JM0. Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Öner S (2023) Mainstreaming and Normalisation of the Far Right: Wind of Change Before the 2024 European Elections? Available via Reset Dialogues <https://www.resetdoc.org/story/mainstreaming-far-right-2024-european-elections/>. Erişim tarihi 19 Aralık 2023
- Pascoletti M (2022) Women’s Trauma and Sexual Violence at the Centre of the Italian Electoral Campaign. Available via Media Diversity Institute. <https://www.media-diversity.org/womens-trauma-and-sexual-violence-at-the-centre-of-the-italian-electoral-campaign-%EF%BF%BC/>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Sarı İ E et al (2024) Avrupa Aşırı Sağının Yeni Çehresi: AB ve Ötesinde Göç Karşıtlığının Aracı Olarak Femo-Milliyetçilik. FE Dergi doi: <https://doi.org/10.46655/federgi.1561695>. Erişim tarihi 25 Aralık 2024
- Sideris F (2022) Non, 75% des agressions sexuelles dans les transports ne sont pas le fait d’étrangers, contrairement à ce qu’affirme Eric Zemmour. Available via TF1 Info. <https://www.tf1info.fr/societe/insecurite-non-75-des-agressions-sexuelles-dans-les-transports-ne-sont-pas-le-fait-d-etrangers-contre-a-ce-qu-affirme-eric-zemmour-2210494.html>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024
- Sprengholz M (2021) Post-feminist German heartland: On the women’s rights narrative of the radical-right populist party Alternative für Deutschland in the Bundestag. European Journal of Women’s Studies 28(4): 486–501 doi: <https://doi.org/10.1177/13505068211007509>. Erişim tarihi 17 Aralık 2024

Zorla Yerinden Edilmede Göz Ardı Edilen Çoğunluk: Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kadın ve Çocuklar

Müge Dalkıran⁹

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Haziran 2024'te yayınlanan son raporuna göre 122,6 milyondan fazla insan zorla yerinden edilmiştir. Çatışma kaynaklı yerinden edilme, bu durumun en yaygın nedeni olarak görünmekle birlikte, iklim kaynaklı yerinden edilmelere ilişkin yükselen bir eğilim dikkat çekmektedir. Küresel yerinden edilme tartışmalarında mülteciler ve sığınmacılar sıklıkla ön planda yer alsa da ülke içinde yerinden edilmiş kişiler (IDP'ler) politika tartışmalarında ve kaynak tahsislerinde yeterince yer alamamaktadır. Sudan ve Ukrayna'daki çatışmalar ile Gazze'deki son gelişmeler, ülke içinde kitlesel yerinden edilmelere yol açmış ve milyonlarca kişiyi, özellikle de kadın ve çocukları, yeterli yaşam koşullarından, koruma ve yardımdan yoksun bırakmıştır (UNHCR Regional Flash Update, Aralık 2024; UNRWA Situation Report, Aralık 2024).

Haziran 2024 tarihli BMMYK Yıl Ortası Eğilimler raporu, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin sayısının rekor düzeye ulaştığını göstermektedir. Halihazırda, 68.3 milyonu aşan ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, sayılarıyla yerinden edilmiş nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır (UNHCR, 13 Eylül 2024). Ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin büyük çoğunluğunu kadın ve çocuklar oluştururken, bu oran Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yüzde 80'in üzerine çıkmaktadır (IDMC, 2022). Ülke İçinde Yerinden Edilmeleri İzleme Merkezi'ne göre bu durum, beş yıl içinde yaklaşık yüzde 50, son on yılda ise yüzde 110'un üzerinde bir artış anlamına gelmektedir. Yerinden edilenlerin büyük çoğunluğu çatışma kaynaklı krizlerle karşı karşıya olsa da yerinden edilenlerin yaklaşık yüzde 75'i iklim açısından son derece hassas ülkelerde yaşamaktadır (UNHCR, 13 Eylül 2024). Bu durum, zorla yerinden edilmenin karmaşık ve çok boyutlu nedenlerini daha belirgin hale getirerek koruma açısından ek zorluklar doğuran “karma” göç modellerine yol açmaktadır. Yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı durum, genellikle yerel yargı yetkisi kapsamında ele alındığı için, uluslararası alanda daha az dikkat çekmektedir. Bu dinamik, yasal çerçeve, finansman ve kalıcı çözümler konusunda önemli boşluklar yaratmaktadır. Mevcut uluslararası koruma çerçevesi, zorla yerinden edilmiş belirli gruplar için “koruma alanları” sunsa da yetersiz yasal tanınma, statü eksikliği ya da uygulamadaki eksiklikler nedeniyle önemli “koruma boşlukları” oluşmaktadır (Zetter, 2015).

BMMYK'nın 2024-2030 Yerinden Edilmiş Kişiler için Koruma ve Çözümler Odak Alanı Stratejik Planı, bu krizle mücadelede yukarıda belirtilen kritik boşlukları kapatmak için güçlendirilmiş ortaklıklar ve çok düzeyli (makro, mezo, mikro) koordinasyon ihtiyacını vurgulayan sekiz odak alanından birini oluşturmaktadır. Yerinden edilmiş kişilerin çoğu kayıt dışı kentsel alanlarda yaşadığı

⁹ Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (MiReKoç)

için daha yüksek ihlal ve istismar riskiyle karşı karşıyadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve çocukların korunması, insani yardım kuruluşlarının öncelikli gündemi haline gelmiştir. Ancak, yerinden edilmiş kişilerin çoğunluğunun kamplarda yaşadığı ülkelerde temel hizmetler insani yardım aktörleri tarafından sağlanmaktadır. Bu yaklaşım, daha çok kısa vadeli bir yardım olarak değerlendirilmekte ve sürdürülebilir bir çözüm sunmamaktadır. Ülke içinde yerinden edilenlerin ihtiyaçlarını ele alırken, toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım kritik önem taşımaktadır. Kadınlar ve kız çocukları; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, sömürü ve insan ticaretine maruz kalmanın yanı sıra sağlık hizmetlerine, özellikle de üreme bakımına erişim eksikliğini içeren yüksek risklerle karşı karşıya kalmaktadır. BMMYK verileri, yerinden edilmiş kadınların gıda güvensizliği ve istihdam önündeki engellerden aşırı derecede etkilendiğini ve bu durumun hedefe yönelik müdahaleler gerektirdiğini göstermektedir.

Uluslararası toplum zorla yerinden edilme konusunda ortaya çıkan bu eğilimlerle uğraşırken, yerinden edilmeyi ele almak için yerel entegrasyon, yeniden yerleştirme ve gönüllü geri dönüşten oluşan kalıcı çözümler önemini korumaktadır. 2024 yılı boyunca, dünya genelindeki seçim sürecinin de etkisiyle, düzensiz göç kapsamında geri dönüş politikaları tartışmalara giderek daha fazla hâkim olmuştur (Hardy, 17 Haziran 2024). Geri dönüş, önümüzdeki yıllarda göç yönetişiminin öncelikli hale gelecek bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönüllü geri dönüş, koşulların uygun olduğu durumlarda istikrara katkı sağlayabilirken, erken ya da zorunlu geri dönüşler yerinden edilmiş nüfusları daha fazla istikrarsızlık riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Güvenli ve onurlu geri dönüşler için yeterli koşullar sağlanmadığında, ikincil hareket olasılığı artmakta ve bu durum, şiddet ile yerinden edilme döngülerini pekiştiren bir süreç yaratmaktadır.

Son olarak, çatışma, iklim değişikliği ve istikrarsızlık nedeniyle zorla yerinden edilen nüfusun artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Bu durum, acil insani ihtiyaçların kapsayıcı bir şekilde karşılanmasını ve aynı zamanda uzun vadeli kalkınma perspektiflerinin oluşturulmasını gerektiren çok boyutlu bir stratejinin önemini ortaya koymaktadır. Bu amaçla, uluslararası, bölgesel ve yerel aktörler arasında ortaklıkların geliştirilmesi ve yerinden edilmiş nüfusun karar alma süreçlerine anlamlı katılımının sağlanması, korumanın daha etkili bir şekilde sağlanması açısından hayati öneme sahiptir.

Kaynaklar

- Hardy E (17 Haziran 2024) The Role of Migration in a Year of Crucial Elections. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2024/06/migration-global-elections-climate-impact?lang=en>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- IDMC (2022) GRID 2022: Children and Youth in Internal Displacement. https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC_GRID_2022_LR.pdf. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- UNHCR (13 Eylül 2024) Focus Area Strategic Plan for Protection and Solutions for Internally Displaced People 2024-2030. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/2024-08/focus-area-strategic-plan-idps-2024-2030.pdf>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- UNHCR (Haziran 2024) Mid-Year Trends. <https://www.unhcr.org/mid-year-trends>.
- UNHCR (Aralık 2024) Regional Flash Update 4. Erişim için https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2024-12/241216%20UNHCR%20Regional%20Flash%20Update_Syria%20situation%20crisis%20%28Final%29_3.pdf. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- UNRWA (Aralık 2024) Situation Report 152. <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-152-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2024
- Zetter R (2015) Protection in Crisis: Forced Migration and Protection in a Global Era. Washington, DC: Migration Policy Institute.

Kadının Failliği ve R2P: Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Yaklaşım

Gün Güneş Gülal¹⁰, Sanem Özer¹¹

2024 yılı devletlerin ve devlet dışı aktörlerin soykırım, savaş suçu, etnik temizlik ve insanlığa karşı suçlara tanıklık edildiği; devletlerin koruma sorumluluğu (R2P) konusunda verdikleri taahhütlere uymadığı bir yıl olmuştur. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri (2024) de işlenen suçlara ilişkin kanıtlar olmasına rağmen devletlerin genel bir kayıtsızlık, inkâr ve saygısızlık içinde hareket ettiğine bu nedenle vahşeti önlemeye ya da durdurmaya yönelik kararların zamanında alınmadığına dikkat çekmiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin 2024 yılında yalnızca üç kararında (S/RES/2765, S/RES/2759, S/RES/2731) R2P'ye yer vermesi de bu durumu özetlemektedir. Oysa 2024 yılında Suriye'den Ukrayna'ya, Sudan'dan Filistin'e uzanan geniş bir coğrafyada başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere birçok sivil vahşet suçuna maruz kalmıştır.

2001 yılında Uluslararası Müdahale ve Devlet Egemenliği Komisyonu (ICISS) tarafından yayınlanan raporda halkların korunması konusundaki sorumluluğuna dikkat çekilmiş ve R2P konusunda kapsamlı bir çalışma sunulmuştur. Sonrasında ise BM Genel Sekreteri'nin raporlarında ve 2005 Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nde koruma sorumluluğunun kapsamı belirlenmiştir. Buna göre uluslararası toplumun tüm halkları – toplumsal cinsiyete dayalı bir etkisi bulunan – soykırım, etnik temizlik, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardan koruma sorumluluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla R2P de kadınları, erkekleri, kız ve erkek çocuklarını farklı etkileyen ve tamamının cinsiyetlendirilmiş bir doğası bulunan bu suçları ele alırken bir toplumsal cinsiyet perspektifine ihtiyaç duymaktadır. Ancak ICISS raporu toplumsal cinsiyet perspektifinden ve uzmanlığından yoksundur. Birçok akademik çalışmada da dikkat çekildiği üzere rapor üzerinde çalışan 12 Komisyon üyesinden yalnızca biri, danışma kurulunun 15 üyesinden ise yalnızca dördü kadındır. Charlesworth'ün (2010) de dikkat çektiği gibi bu durum sıradan olmakla birlikte – kadınlara yönelik ayrımcılığın siyasal ve kamusal hayatta ortadan kaldırılmasını öngören anlaşma hükümlerine rağmen – kadınların uluslararası hukukun geliştirilmesindeki “sistemik” yetersiz temsilini göstermektedir. Bununla birlikte ICISS raporunda yalnızca üç yerde kadın sözcüğü geçmekte ve bunlardan biri kadınlar ve erkeklerin barış içinde bir arada yaşamasına değinirken diğer ikisi tecavüz vb. toplumsal cinsiyete dayalı şiddete odaklanmaktadır. Dolayısıyla raporda kadınların korunması ve mağduriyeti ele alınırken kadınların failliği ve insanlığa karşı işlenen suçların kök nedenlerinden biri olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olası rolü göz ardı edilmektedir.

---

¹⁰ Ant Akademi

¹¹ Akdeniz Üniversitesi

ICISS raporunda başlayan toplumsal cinsiyet körlüğü ilerleyen yıllarda devam ederek BM Güvenlik Konseyi, BM Genel Kurulu ve BM İnsan Hakları Komisyonu kararlarında da kendisini göstermiş, kadınların ve kız çocuklarının özgün deneyimlerine ve çatışmaların önlenmesi ve çözümlenmesindeki rollerine değinmemiştir. Oysa BM Güvenlik Konseyi'nin (2000) 1325 sayılı Kadın, Barış ve Güvenlik (KBG) başlıklı kararında kadınların çatışmaların önlenmesi, çözümlenmesi ve barışın sağlanmasındaki karar vericiler ve siyasi aktörler olarak rollerinin güçlendirilmesi; çatışma barış ve güvenlikle ilgili tüm BM program ve süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gibi noktalara dikkat çekmiştir (UNSC 2000). Koruma sorumluluğuna ilişkin belge ve tartışmalarda ise bu karar bütünüyle görmezden gelinmiştir.

Stefan'ın (2021) belirttiği gibi toplumsal cinsiyet konuları R2P uygulama stratejilerine tutarlı bir şekilde dahil edilmek yerine "bir 'eklenti' olarak ele alınmaktadır." Stefan (2021) R2P'nin uygulamalarında toplumsal cinsiyet şiddetinin de göz önünde bulundurulması gerektiğinin altını çizerek toplumsal cinsiyet şiddetinin "mağdurun kadınsılaştırıldığı ve failin erkeksileştirildiği, erkeklik ve kadınlık arasındaki hiyerarşik ilişkinin şiddetle hayata geçirilmesini" temsil ettiğini ifade eder. Kadınların faillğine yönelik cinsiyetçi stereotipler uluslararası topluma ataerkil bir koruma sorumluluğu yüklerken, mevcut siyasi bağlam ve yapısal sınırlamalar toplumsal cinsiyete duyarlı analizler ve politika uygulamaları geliştirmenin önünde engel teşkil etmektedir. 2025 yılına gelindiğinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle bireylerin güçsüzleştirildiği ve eşitsizliklerinin derinleştirildiği koşulların kök sebepleri arasında yer aldığı suçlar R2P'nin doğrudan endişe ettiği konular olmaya devam etmektedir. Önümüzdeki on yıl için bu konuda ne yapılabilir diye düşünüldüğünde koruma sorumluluğunu iyileştirmeye yönelik şu önerilerde bulunabiliriz:

Ulusal ve uluslararası program ve politikalarda toplumsal cinsiyete duyarlı liderlik hedeflenmeli, yalnızca şiddetin önlenmesi değil çatışmaları körükleyen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak hedeflenmelidir. Bond ve Sherret (2012) R2P'nin WPS gibi toplumsal cinsiyet çerçeveleriyle uyumlu hale getirilmesinin koruma çabalarını daha kapsayıcı ve etkili hale getirebileceğini belirtmekte ve R2P'nin "gerçek koruma" vaadini yerine getirebilmesi için çatışmaya toplumsal cinsiyet perspektifinden yaklaşmasını tavsiye etmektedirler. Hewitt (2016) toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerden yararlanılması halinde daha etkili erken uyarı sistemleri geliştirilebileceğini, R2P'nin çatışma sırasında kadınların kırılganlıklarını daha iyi ele almak için toplumsal cinsiyete duyarlı barışı koruma misyonlarını benimseyebileceğini bu nedenle kadınların barış süreçlerine katılımının artırılmasının etkili bir yeniden inşa için kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

Toplumsal cinsiyet perspektifi R2P'nin ek bir unsuru değil temel bir bileşeni olarak ele alınmalı; çatışma durumlarında kadınların erkeklere oranla daha çok etkilendiği gerçeği yadsınmadan kadınların koruma sorumluluğunun üç aşaması olan önleme, tepki ve yeniden inşa süreçlerinde daha çok ve önemli roller üstlenmesine odaklanılmalıdır. Günümüzde daha fazla taraftar ve kullanıcı bulan eril, otoriter ve popülist siyaset dili ve pratikleri ise bu odağın yitirilmesine yol açabilmektedir. R2P

ile ilgili her düzeyde (uluslararası örgütler, ulusal hükümetler, yerel topluluklar) karar alma rollerinde kadınların temsilinde önemli bir artış sağlanması halinde kadınların gerçek ihtiyaçları ve erken uyarı işlevi karar alım süreçlerinde dikkate alınabilir. Türkiye özelinde ise daha düzenli ve sınırları aşan bir etki için İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye'de tekrar hayata geçirilmesi ve yakın coğrafyamızda yaygın kabulü için kampanya yürütülebilir. Kadına yönelik şiddet hızla yaygınlaşıp adeta sistematik bir savaş silahı olarak kullanılırken, Türkiye'nin önce kendi içerisinde sonrasında uluslararası, bölgesel ve yerel kuruluşlar nezdinde kadınının güçlendirilmesini aktif olarak desteklemesi mümkündür. Bunun için Türkiye R2P'nin uygulanmasında yer alan tüm aktörler (barış gücü askerleri, insani yardım çalışanları, diplomatlar, vb.) için toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim programlarının yaygınlaştırılmasına, Kadın Barış ve Güvenlik Gündemi'nin R2P'ye entegre edilmesinin önemi konusunda kamuoyunda daha fazla farkındalık sağlanmasına, üniversiteler ve araştırma kuruluşları vasıtasıyla R2P ve KBG gündemi savunucuları, araştırmacılar, uygulayıcılar ve kuruluşlar arasında daha güçlü ortaklıklar ve işbirliği fırsatlarının geliştirilmesine katkıda bulunulabilir.

Kaynaklar

- Bond J Sherret L (2012) Mapping Gender and the Responsibility to Protect: Seeking Intersections, Finding Parallels. *Global Responsibility to Protect* 4(2): 133-153.
- Charlesworth H (2010) Feminist Refl ections on the Responsibility to Protect. *Global Responsibility to Protect* 2(3): 232-249.
- Hewitt S (2016) Overcoming the Gender Gap: The Possibilities of Alignment between the Responsibility to Protect and the Women, Peace and Security Agenda. *Global Responsibility to Protect* 8(1): 3-28.
- International Commission on Intervention and State Sovereignty (2001) *The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*. <https://www.globalr2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/> Erişim tarihi: 18 Aralık 2024
- Peterson VS (2004) Feminist Theories Within, Invisible To, and beyond IR. *Brown Journal of World Affairs* 10(2): 35–46.
- Stefan CG (2021) Opportunity for Gendering the Responsibility to Protect Agenda at the United Nations?. *Global Studies Quarterly* 1(3): 1-13.
- UNSC, UNGA (2024) Responsibility to Protect: The commitment to prevent and protect populations from atrocity crimes. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/157/93/pdf/n2415793.pdf> Erişim tarihi: 26 Aralık 2024
- UNSC (2000) Resolution 1325. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/720/18/pdf/n0072018.pdf> Erişim tarihi: 18 Aralık 2024

2024: Süper Seçim Yılı ve Küresel Etkileri

Özge Mumcu Aybars¹²

2024 yılında 60'tan fazla ülkede ulusal seçimler düzenlendi ve ülkelerin kaderinin yeniden biçimlendiği bu kritik yıl literatüre "Süper Seçim Yılı" olarak geçti. Bu seçimler, başkanlık, parlamento ve yasama organlarını kapsayan geniş bir yelpazede siyasi pozisyonların seçimini içeriyordu. Dünyanın en kalabalık on ülkesinden sekizinde—Bangladeş, Brezilya, Hindistan, Endonezya, Meksika, Pakistan, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri—bu dönemde ulusal seçimler yapıldı ve bu seçimlerde yaklaşık 2 milyar seçmen (dünya nüfusunun %44'ü) oy kullandı. Bu seçimler, ulusal sınırların ötesine geçerek küresel ekonomi, jeopolitik dengeler ve toplumsal dinamikler üzerinde derin etkiler yarattı. Teknolojinin ve yapay zekanın artan rolü, dezenformasyonun yaygınlaşması ile aşırı sağ hareketlerin yükselişi de bu seçim süreçlerinin öne çıkan başlıca temaları oldu.

VBKM (Volatilité, Belirsizlik, Karmaşıklık ve Muğlaklık) (Bennis Nanus, 1985), 2024 yılındaki seçimleri anlamlandırmak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Uyum sağlayabilen liderlik, yenilikçi politika geliştirmek ve iş birliğine dayalı yaklaşımların önemi, bu yılda yaşanan olaylarla belirginleşmiştir. Diğer yandan gücü birkaç büyük teknoloji şirketinin elinde toplandığı varsayan tekno-feodalizm kavramına göre, yapay zeka, ileri düzey veri toplama, gerçek zamanlı gözetim ve algoritmik yönetim araçlarıyla toplumlar üzerindeki kontrolü ve etkiyi artırmak için kullanılmaktadır. 2024'te yaşanan gelişmeler, bu ikili çerçeve eşliğinde, insanlığın kolektif krizlerle mücadele etme ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etme kapasitesine dair bir kanıt olarak hatırlanacaktır.

Yapay zeka (YZ), 2024 seçim kampanyalarının ayrılmaz bir parçası haline geldi. YZ destekli araçlar, seçmenlere ulaşım ve veri analizi için etkili bir şekilde kullanılarak kampanyaların hedef kitlelere benzersiz bir hassasiyetle ulaşmasını sağladı. Ancak, bu gelişmeler aynı zamanda manipülatif içerikler ve “deepfake” videolar aracılığıyla yanlış bilgilendirmenin de yayılmasına katkı sağladı.

2024, demokratik normlar ve değerler üzerinde baskı oluşturan aşırı sağ hareketlerin yükselişine tanıklık ettiğimiz bir yıl oldu. Ukrayna – Rusya Savaşı'nın gölgesinde gerçekleşen Avrupa ülkelerindeki seçim sonuçlarında Macaristan, Polonya ve İtalya gibi ülkelerde aşırı sağ koalisyonlar, Avrupa Birliği'nin göç ve iklim politikalarına karşı muhalefeti arttırdı. Gürcistan'daki seçimler ise ülke içindeki krizleri arttırdı. Bu ülkelerdeki seçimlere Rus müdahalesi olduğu söylemi Avrupa'daki seçimlere damga vurdu. ABD'de Elon Musk ile stratejik bir ittifak kuran Donald Trump'ın yeniden seçilmesi, MAGA hareketini yeniden canlandırdı. Musk'ın sosyal medya platformu X, bu süreçte sağ ideolojileri destekleyen bir aracı olarak ön plana çıktı ve toplumsal kutuplaşmayı daha da derinleştirdi

¹² UM:AG Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı

(Al-Jazeera, 2025). Hindistan’da ise Bharatiya Janata Partisi (BJP), dini ve etnik kutuplaşmayı artırarak demokratik ilkeler üzerindeki baskıları yoğunlaştırdı.

Ulusal seçimler dışında olarak 6-9 Haziran tarihleri arasında Avrupa Parlamentosu seçimleri yapıldı. Bu seçimler AB'nin önümüzdeki beş yıllık stratejik yönünü belirleyen bir nitelikte. Ana konular arasında iklim değişikliği, ekonomik toparlanma, jeopolitik zorluklar, göç ve hukuk devleti bulunan seçimlerde, üye ülkeler arasında demokratik gerileme gibi sorunlardan enerji güvenliğini sağlamaya kadar uzanan bir yelpazede AB'nin acil sorunları farklı partiler tarafından ele alındı. Avrupa Halk Partisi (EPP) ekonomik istikrar ve güvenliği vurgularken, Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı (S&D) daha güçlü sosyal politikalar ve iklim eylemliliğini savundu. Renew Europe daha derin entegrasyonu desteklerken, Yeşiller/EFA çevre politikalarını önceliklendirdi. Öte yandan, Kimlik ve Demokrasi (ID) ve Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler (ECR) gibi sağcı gruplar ulusal egemenlik ve göç kontrolüne odaklandı (Chatham House, 2024).

2024 yılında yapılan seçimlere damga vuran bir diğer konu da TikTok ve X gibi sosyal medya platformlarının genç seçmenlerin harekete geçirilmesinde oynadığı rol oldu. Bu platformlar aynı zamanda yanlış bilgilendirme merkezleri haline de geldi. Musk’ın X platformunda yaptığı algoritmik değişiklikler, sağ eğilimli hareketlerin ve komplo teorilerinin yayılmasına zemin hazırladı.

Sonuç olarak, 2024 yılı, küresel siyasetin şekillenmesinde ve küresel dinamiklerin yeniden yapılandırılması açısından kritik bir yıl oldu. İçinde yapay zekânın da bulunduğu teknolojik gelişmeler, dezenformasyon gibi zorluklar kadar fırsatları da öne çıkardı. Aşırı sağ hareketlerin yükselişinden genç seçmenlerin katılımına kadar toplumsal dinamiklere bakıldığında, ilerici söylemler ile muhafazakâr söylemlerin yükselişi arasındaki derinleşen gerilim yüzeye çıktı.

2024 yılında yapılan seçimler, farklı ülkelerdeki liderlerin, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin etkilerini küresel ölçekte birbirine bağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkardı. Ayrıca, Avrupa Parlamentosu seçimleri, bölgesel çeşitliliği yönlendirmek ve kolektif dayanıklılığı güçlendirmek yerine farklı bir siyasi açmazı da gözler önüne serdi.

VBKM perspektifiyle değerlendirildiğinde, 2024 yılı seçim sonuçları, yalnızca geçtiğimiz yıla özgü siyasi etkilerle sınırlı kalmayıp, gelecek on yılda, önümüzde belirecek kırılğan küresel dinamikleri şekillendirecek önemli bir rehber niteliği taşımaktadır. 2024 yılı, yapay zekanın gelişmesi gibi başta umut veren gelişmelerin değil, kaygı uyandıran eğilimlerin de ön plana çıktığı bir dönem olarak hatırlanacaktır. Demokratik değerlerin gerilemesi, anti-enternasyonalist politikalar ve popülist söylemlerin yükselişi, küresel siyasetin mevcut işleyişini olumsuz unsurlar arasında yer almıştır. Özellikle, ulusötesi kurumların etkinliğinin sorgulanması ve İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen hukuki ve politik normların geçerliliğini yitirmeye başlaması, uluslararası sistemin kırılğanlığını gözler önüne sermiştir. Bu gelişmeler, uluslararası işbirliği mekanizmalarının yeniden düşünülmesi gereğine de işaret etmektedir.

Yapay zekânın giderek artan etkisi, yalnızca ekonomik ve teknolojik alanlarda değil, aynı zamanda siyasi süreçlerde de belirleyici bir rol oynamıştır (Bontcheva K et al, 2024). Özellikle seçim süreçlerinde, dezenformasyon ile manipülasyon risklerinin artması, bireylerin karar alma süreçlerinin de değişmesine neden olmuştur. Önümüzdeki on yıl, demokrasinin kırılğan yapısını hatırlatmakla birlikte, siyasi liderlerin ulusal ve uluslararası düzeyde daha kapsayıcı, dirençli ve adil bir sistem inşa etmek için kritik adımlar atmasının önemini ortaya koymuştur. Bu on yıl boyunca toplumların karşılaştığı zorlukları aşarak güçlenebilmesi için, teknolojinin yalnızca yenilikçi ve faydalı bir araç olarak değil, aynı zamanda etik ilkelere bağlı ve insan odaklı bir şekilde kullanılmasına öncelik verilmesi gerekmektedir. Bireylerin daha bilinçli kararlar almasını ve toplumsal süreçlere daha aktif bir şekilde katılım sağlamasını teşvik eden demokratik mekanizmaların, geçmişte kalan bir değer değil, bugün için de hayati bir önem taşıdığı vurgulanmalıdır. Yoksa, tekno-feodalizmin şekillendirdiği bir distopyanın önümüzde belirmesi neredeyse kaçınılmaz görünüyor.

Kaynaklar

- Al-Jazeera (2025, 20 Ocak) Trump promises end of ‘four years of American decline’ at MAGA rally. <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/20/trump-promises-end-of-four-years-of-american-decline-at-maga-rally> Erişim tarihi: 27 Ocak 2025
- Bontcheva K et al (2024) Generative AI and Disinformation: Recent Advances, Challenges, and Opportunities. University of Sheffield. https://edmo.eu/wp-content/uploads/2023/12/Generative-AI-and-Disinformation_-_White-Paper-v8.pdf Erişim tarihi: 27 Aralık 2024
- Chatham House (2024) “How will gains by the far right affect the European Parliament and EU? <https://www.chathamhouse.org/2024/06/how-will-gains-far-right-affect-european-parliament-and-eu> Erişim tarihi: 30 Aralık 2024
- Iyer p (2024, 15 Kasım) New Research Points to Possible Algorithmic Bias on X. Tech Policy Press. <https://www.techpolicy.press/new-research-points-to-possible-algorithmic-bias-on-x/> Erişim tarihi: 27 Aralık 2024
- Sharp S (2024, 9 Aralık) Can American democracy withstand Trump? ODI Global. <https://odi.org/en/insights/can-american-democracy-withstand-trump/> Erişim tarihi: 27 Aralık 2024
- Sugihartono S (2024, 16 Kasım) A Possible Geopolitical Shift Under Trump’s New Presidency. Modern Diplomacy. <https://modern diplomacy.eu/2024/11/16/a-possible-geopolitical-shift-under-trumps-new-presidency/> Erişim tarihi: 20 Aralık 2024
- Warren B ve Nanus, B (1985) Leaders: Strategies for Taking Charge. Harper & Row.

TRUMP 2.0: Otoriter Popülizmin Kıskaçında ABD ve Liberal Dünyanın Geleceği

*Helin Sarı Ertem*¹³

2024 yılının en önemli olaylarından biri de küresel bazda etkileriyle aylarca gündemde kalan ABD Başkanlık seçimleri ve bu zorlu yarışta Cumhuriyetçi Donald Trump'ın ikinci kez galip gelmesi oldu. Üstelik bu kez eli, geçen seferkinden çok daha güçlü; çünkü sadece delegelerin değil, halk oylarının da çoğunluğunu almış durumda. Ayrıca yeni dönemde hem Senato hem de Temsilciler Meclisi'ne Cumhuriyetçiler hakim. Denge ve denetleme üzerine kurulu Amerikan yönetim sisteminde başkan hiç bir zaman mutlak otorite sahibi olmasa da şu anki haliyle terazide “yürütmenin başı” ağır basıyor. Bu ise diplomatik teamüllerle çelişecek bolca belirsizlik, keyfiyet ve nobranlık demek. Bozuk giden düzeni “tamir” edeceği söylemiyle öne çıkan Trump'ın, camcı dükkanına giren fil misali kırıp dökceklerini toparlamaksa, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere Amerikan bürokrasisi için fazla mesai anlamına gelecek.

İlk başkanlık döneminden kalan miras ile “öngörülemezliğini” tescillemiş olan Trump, nevi şahsına münhasır söylem ve eylemleri ile kimileri için tam bir tehlike. Demokrat Partili çevrelerde, liberal Amerikan yönetim sisteminin ikinci Trump döneminde hızla otoriterleşeceğini düşünenler hiç de az değil. Trump'ın yargıyı da içine alan rövanşist söylemleri ve Avrupa'nın yeni-ırkçı olarak da tanımlayabileceğimiz, aşırı sağcı partilerinden gördüğü ilgi bu korkuyu iyice tetikliyor. Bununla birlikte Trump, değişen küresel dengelerin ve buna uyum sağlamakta zorlanan; aynı anda kendi iç sorunlarıyla da mücadele eden, fazlasıyla kutuplaşmış ABD toplumunun ortaya çıkardığı bir sonuç aslında. ABD'nin kuruluşuna damga vuran geleneksel WASP (Beyaz, Anglo-Sakson ve Protestan) kimliğinin tipik bir yansıması olan Trump'ın; bu zaferi en çok da Amerikan toplumunun giderek fakirleştiği ve aşırı heterojenleşerek, özünü kaybettiği iddialarıyla elde ettiğini unutmamak gerek.

Seçim sürecinde Trump'ın yakın çevresinde yer alan isimlerden Hindistan kökenli milyarder Amerikalı Vivek Ramaswamy'e göre, ülke “ulusal bir kimlik krizi”nde; inanç, vatanperverlik, çalışkanlık ve aile kavramları hızla yokolurken; bunların yerini [sosyal adaletsizlik, ırksal eşitsizlik ve cinsel yönelim ayrımlarına vurgu yapan] “woke” kültürü, iklim değişikliği savunuculuğu, uyuşturucu, intihar ve depresyon almış durumda. Trump'ın aldığı 77 milyonu aşan oya bakılırsa (%49.8), seçmenlerin büyük çoğunluğu, söz konusu kimlik krizini sona erdirmenin ve ulusal özgüveni yeniden inşa etmenin tek yolu olarak, “başkumandan” diye tanımladıkları Trump'ı görüyor.

ABD yönetiminin hiç olmadığı kadar yolsuzlaştığını, karar alıcıların çıkarlarının halkın çıkarlarının önüne geçtiğini, küresel güç dengesinde giderek alan kaybedildiğini savunan Trump, Amerikalıların

---

¹³ Medeniyet Üniversitesi

çoğunluğunu “ülkenin gerçek sahibi” olacaklarına inandırmayı başarmış durumda. Belli ki, yarışın başa baş geçeceğini ya da Demokratların zaferiyle biteceğini düşünenler, Trump’ın Amerikan halkına sunduğu yeni “Altın Çağ” vaadini yeterince ciddiye almadı.

6 Ocak 2021 Kongre baskını başta olmak üzere, Trump’ın defalarca yargılanmasına neden olan sert ve pervasız eylemlerinde dikkat çeken en önemli nokta “asla vazgeçmemesi.” Hayatı boyunca yenilgiyi kabul etmeyen, en zor anda dahi kafasına koyduğunu yapmaktan çekinmeyen Trump için küresel siyasete bir salgın gibi yayılan “otoriter popülizm” biçilmiş kaftan. Yasadışı göçmenleri bir gecede sınır dışı edeceğini ve Ukrayna savaşını hızla bitireceğini söyleyen Trump için Amerikan ulusal çıkarlarına hizmet etmeyen her şey bir teferruat. Bu teferruat kimi zaman AB, kimi zaman NATO. Kar-zarar denkleminde piyangoonun kime çıkacağını kestirmek; sivri dilinin son hedefinin kim olacağını bilmek mümkün değil. Daha göreve gelmeden kuzeydeki komşusu Kanada’yı 51. eyalet yapmaktan, Grönland’ı Danimarka’dan satın almaktan, Panama Kanalı’nı yeniden ele geçirmekten bahsetmesi, “neo-emperyalist” olarak etiketlenmekten de çekinmediğinin göstergesi. Bununla beraber son seçimleri, dış politika hedeflerinden çok, iç sorunlara yönelik önerileriyle kazandığını söylemek yanlış olmaz.

Kampanya süresince, kırsalda yaşayan, işsizlik ve ekonomik zorluklarla mücadele eden, “göçmen, LGBTQ+ ve kürtaj karşıtı” Amerikalıların adeta ruhunu okşayan Trump; bu kesimlerde biriken yılların tepkiselliğini ve yılgınlığını avuçlarının içinde, gerektiğinde uçuracağı bir kuş misali, sımsıkı tuttu. Bu kuşu uçurmasını sağlayan, diğer bir deyişle onu milyonlarca oya devşiren ise teknoloji ve iş dünyasından aldığı destek oldu. Twitter’ın cıvıltısını X’in karanlıklarında yok eden Elon Musk, kampanya süresince var gücüyle Trump için çalıştı. Kitleleri coşturmak için kürsüde gerçek anlamda hoplayıp zıplamakta sakınca görmeyen Musk, bir ara bu zafer için ne kadar ileri gittiğini gözden geçirmiş olmalı ki, “Trump kaybederse, ben biterim” mealinde sözler sarf etti. Neyse ki korktuğu başına gelmedi.

Musk ve diğer teknoloji devlerinin eşliğinde Post-truth çağın tüm iletişim nimetlerinden faydalanan Trump, 2 defa atlattığı suikast girişimiyle iyice popülerleşirken; grandiyöz kimliğini ve aşırı indirgemeci söylemlerini bir kez daha oy çarpanına dönüştürmeyi başardı. 6.5 milyar dolarlık net servetiyle dünyanın ilk 500 zengini arasında yer alan Trump, ona oy veren dar gelirli ve eğitimsiz milyonları aynı davanın etrafında birleştirdi; onlara gerçeğin ne olduğundan ziyade “duymak istediklerini” söyledi. Ece Temelkuran’dan alıntıyla, günümüz dünyasında asıl belirleyici olan mutlak bilgiye dayalı gerçeğin ne olduğundan ziyade, kitlelerin “neye inanmak istediği.” Trump, geleneksel Amerikalı seçmene “inanmayı tercih ettiği hikayeyi” ballandıra ballandıra anlattı.

İnanmak bir ihtiyaçtı, sonuçta. Neyin “iyi” olduğuna; kimlerle birlikte, nasıl bir hayat yaşamak istediğimize; dünyanın hal-i pür melaline dair çözüm önerilerimize, inançlarımız şekil veriyordu. Popülizm ise bu inançları istediği gibi eğip büküyor; kah pıreyi deve, kah deveyi pire yapıyordu; tıpkı Trump gibi. Zafer konuşmasında “Son nefesime kadar sizin için savaşacağım; hak ettiğiniz güçlü,

güvenli ve müreffeh Amerika'yı sizlere teslim edene dek dinlenmeyeceğim" diyen Trump, şimdilerde muzaffer bir komutan edasıyla, sadece kendi ülkesini değil, dünyayı da yeni maceralara sürüklemeye hazır. İlk işaretler sertlik yanlısı isimlerle donattığı kabinesinin İsrail ve Hamas arasında hızlı (ancak sürdürülebilirliği tartışmalı) bir ateşkes ve Rusya-Ukrayna arasında zoraki bir uzlaşmanın ardından, dikkatleri yine İran ve Çin üzerinde yoğunlaştıracağı yönünde. Türkiye açısından durum belirsizliğini koruyor. Suriye'deki yeni yönetimin geleceği ve terörle mücadele konularının yakın vadede ikili ilişkilerdeki gündemin en üst sıralarında kalmaya devam edeceğini söylemek mümkün.

20 Ocak 2025'teki yemin töreninin ardından Trump'ın ilk icraatı çok sayıda kararnameye imza atarak, ABD'yi yeniden Paris İklim Anlaşması'ndan çıkarmak, 6 Ocak Kongre baskını nedeniyle yargılanan -bir kısmı hapisteki- 1600 kişiyi affetmek, Covid döneminde yetersiz kalmakla suçladığı Dünya Sağlık Örgütü'nden (WHO) çıkış işlemlerini başlatmak ve yasadışı göçmenleri durdurmak için ülkenin güney sınırında 'ulusal acil durum' ilan etmek oldu. Ancak iç siyasette yapmayı planladığı daha çok iş var.

Yeni dönemde temel hedefinin 'Çeşitlilik, Eşitlik ve Kapsayıcılık '(DEİ - Diversity, Equity and Inclusion) Programları olacağı biliniyor. Bu kapsamda kadın hakları ve LGBTQ+ yaşam tarzı ile ilgili bir dizi değişikliğin masaya gelmesi de beklentiler dahilinde. Bu yöndeki ilk somut adımı, yine bir kararnama ile, cinsel kimliklerin federal kurumlarda farklı zamirlerle temsilinin sona erdirilmesi oldu. Göreve gelişi esnasında yaptığı konuşmada, 'Bundan böyle ABD hükümetinin resmi politikası sadece iki cinsiyetin var olduğudur: kadın ve erkek', diyen Trump'ı coşkuyla alkışlayan muhafazakar kesimler için bu sadece bir başlangıç.

Seçim vaatleri hatırlanırsa, sırada trans kadınların, kadın spor dallarında yarışmasının engellenmesi; trans kimliklere destek veren okulların fonlarının kesilmesi gibi yeni adımlar var. Kürtaj haklarıyla ilgili son kararı eyaletlere bırakacağını belirtmiş olsa da bu konuda alacağı nihai tutumun netleşmediği düşünülüyor. Sağlık ve doğum hizmetlerine erişimin kısıtlanmasına dair planları gerçekleşirse, bu durum özellikle düşük gelir grubundan gelen kadınları etkileyecek. Ayrıca kadına yönelik şiddetten korunma amaçlı kurumların tasfiye edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair kazanımların giderek kaybedilmesi de yakın döneme dair endişeler arasında. Görünen o ki, içeride ve dışarıda oldukça tartışmalı bir Trump dönemi daha bizleri bekliyor.

Kaynaklar

- BBC News Türkçe (2025, 20 Ocak) Trump kararnameleeri: Kongre baskınıyla ilgili 1600 kişiyi affetti, Paris İklim Anlaşması'ndan çekildi. [Trump: Beyaz Saray'daki ilk gününde hangi kararnameleeri imzaladı?](#). Erişim tarihi 21 Ocak 2025
- Carter T (2024, 8 Ekim) [Elon Musk Says He May Face 'Vengeance' for Backing Trump If He Loses, Business Insider.. Elon Musk Says He May Face 'Vengeance' for Backing Trump If He Loses - Business Insider](#). Erişim tarihi 15 Ocak 2025
- Colvin J ve Gillies R (2025, 9 Ocak) Trump, the 'America First' candidate, embraces new imperialist agenda. PBS News. [Trump, the 'America First' candidate, embraces new imperialist agenda | PBS News](#). Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Conley R S (2020) Donald Trump and American Populism. Edinburg University Press.
- FOX 5 News (2024, 6 Kasım) Donald Trump victory speech 2024. <https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?&q=trump+victory+speech+2024+transcript>. Erişim tarihi 14 Ocak 2025
- Kestler-D'Amours J (2024, 6 Kasım) A 'revenge' administration? What four more years of Trump could mean. Al Jazeera. [A 'revenge' administration? What four more years of Trump could mean | US Election 2024 News | Al Jazeera](#). Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Lerer L (2024) America Hires a Strongman, The New York Times. Nov. 6. <https://www.nytimes.com/2024/11/06/us/politics/trump-election-analysis.html>. Erişim tarihi: 13 Ocak 2025
- Mulvihill G et al. (2025, 21 Ocak) Trump orders reflect his promises to roll back transgender protections and end DEI programs. AP News. <https://apnews.com/article/trump-sex-gender-transgender-dei-order-245350b97e0c4dcc221f4c49ef44699>. Erişim tarihi: 21 Ocak 2025
- Pew Research Centre Report (2024, 9 Nisan) Changing Partisan Coalitions in a Politically Divided Nation. April 9. [How Party Identification of US Voters Has Shifted Since the 1990s | Pew Research Center](#). Erişim tarihi: 15 Ocak 2025
- Sky News Australia (2024, 17 Temmuz) Vivek Ramaswamy says the US is facing a 'national identity crisis'..<https://www.skynews.com.au/world-news/united-states/vivek-ramaswamy-says-the-us-is-facing-a-national-identity-crisis/video>. Erişim tarihi 15 Ocak 2025
- Temelkuran E (2021) Biz Öyle İnaniyoruz. Oksijen Gazetesi. 29 Ekim.
- The Economist Briefing (2024, 19 Eylül) America is becoming less "woke". [America is becoming less "woke"](#). Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Yerlikaya T (2019, 12 Temmuz) Neo-Racism in the Age of Extremes. Politics Today. [Neo-Racism in the Age of Extremes - Politics Today](#). Erişim tarihi: 10 Ocak 2025

İrlanda'nın Bir Yılı: Filistin, Seçimler ve Göç

Ayşegül Gökalp Kutlu¹⁴

2024 yılı, 5 milyonluk nüfusa sahip küçük bir ada ülkesi olan İrlanda Cumhuriyeti için çalkantılı bir yıl oldu. Gazze'ye yönelik İsrail saldırılarına en sert tepkiyi veren ülkelerden biri olarak uluslararası arenada dikkat çeken İrlanda, aynı zamanda iç siyasetinde de önemli gelişmeler yaşadı. 2022'de başlayan göç karşıtı protestolar bu yıl da devam etti ve toplumda derin tartışmalara yol açtı. Bunun yanı sıra, 2025 bahar aylarında yapılması planlanan genel seçimlerin erkene çekilmesiyle birlikte 2024 yılında dünyaya hakim olan seçim rüzgarına İrlanda da katılmış oldu. Tüm bunlara ek olarak, Avrupa merkezi Dublin'de bulunan teknoloji devi Apple'ın, İrlanda'ya 13 milyar Euro vergi ödemesi yönündeki Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı, ülkede hararetli bir ekonomik ve hukuki tartışmayı da beraberinde getirdi.

Avrupa Birliği üyesi olmasına rağmen, AB'nin İsrail'e yönelik tutumundan farklı bir çizgide hareket eden İrlanda, 1980 yılından beri Filistin'in bağımsızlığını ve İsrail ile birlikte tam egemen bir Filistin Devleti'ni savunmaktadır (Department of Foreign Affairs, 2024). Filistin, 2001 yılında İrlanda'da bir temsilcilik açmış ve Ocak 2011'de İrlanda, Filistin delegasyonuna diplomatik statü tanımıştı. 22 Mayıs 2024'te ise İrlanda, Norveç ve İspanya ile koordineli bir şekilde Filistin devletini tanıdığını duyurdu. Bunun üzerine İsrail, İrlanda'daki büyükelçisini geri çekme kararı alırken Kasım 2024'te ilk Filistin büyükelçisi göreve başladı.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu hakkında Gazze'deki savaş suçları nedeniyle tutuklama emri çıkarmasının ardından, 21 Kasım'da İrlanda Başbakanı Simon Harris, Netanyahu'nun İrlanda'ya gelmesi durumunda tutuklanacağını belirtti (Reuters, 22.11.2024). Aralık 2024'teki en sıcak gelişme ise Güney Afrika'nın Uluslararası Adalet Divanı'nda İsrail'e karşı açtığı soykırım davasına İrlanda hükümetinin resmi olarak müdahil olması oldu. Bu kararın ardından İsrail Dışişleri Bakanı Gideon Sa'ar, İrlanda hükümetini "antisemitizm" ile suçlayarak Dublin Büyükelçiliği'ni kapatma kararı aldığını duyurdu. İsrail Büyükelçisi Dana Erlich ise İrlanda'yı hiçbir ülkenin olmadığı kadar İsrail karşıtı bir tavır almakla suçlayıp İrlanda'daki Yahudi cemaati ve İsrail vatandaşlarının güvenliği konusundaki endişelerini vurgularken, Sa'ar, Başbakan Harris'i antisemitizm ile suçladı (BBC, 17.12.2024).

İrlanda'nın Filistin'e desteğinin nedeni uluslararası kurumlara ve çok taraflı iş birliğine önem veren İrlanda dış politikasında aranabilir. Bununla birlikte, İrlanda halkının büyük bir kısmı da Filistin'e güçlü bir destek vermektedir. Nitekim, Şubat ayında Irish Times tarafından yapılan bir ankete göre, halkın %62'si İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını haklı bulmuyor (The Irish Times, 09.02.2024). Eski Başbakan Leo Varadkar, Filistin'in tarihini, İrlanda'nınki gibi "yerinden edilme, mülksüzleştirme, ulusal kimliğin sorgulanması ya da inkâr edilmesi, zorunlu göç, ayrımcılık ve açlıkla yoğrulmuş bir hikaye" olarak tanımlamıştı (Kennedy ve McSweeney, 2024). Ayrıca, Filistin'in geçmişi ile İrlanda'nın bölünmüş tarihi ve Kuzey İrlanda meselesi arasında bir benzerlik kurmak mümkün. Halk düzeyinde ise, Filistin halkıyla dayanışma amacıyla düzenlenen kampanyalar,

---

¹⁴ Kocaeli Üniversitesi

gösteriler ve yardım faaliyetleri İrlanda toplumunun Filistin konusundaki duyarlılığını ortaya koyuyor.

Dış politikada bu gelişmeler yaşanırken, iç politikaya damgasını vuran olaylardan en önemlisi Kasım 2024'teki genel seçimler oldu. Seçimlere damgasını vuran temel konular konut eksikliği, yüksek kiralar ve sağlık hizmetlerindeki aksaklıklardı. Bu sorunların önemli bir nedeni olarak artan göçle birlikte artan nüfus gösteriliyor. Nisan 2023-Nisan 2024 arasında İrlanda'ya gelen göçmen sayısı 149.200 ile son 17 yılın en yüksek seviyesine ulaştı. Böylece, üst üste üçüncü 12 aylık dönemde, 100.000'den fazla kişi İrlanda'ya göç etmiş oldu. (Central Statistics Office, 2024). Bu göç dalgası, düşük kurumlar vergisiyle teknoloji ve ilaç devlerini çeken İrlanda'nın ekonomik cazibesine bağlı olsa da mülteciler ve uluslararası koruma başvurularındaki artış da dikkat çekici. İrlanda'ya 2024'te 2023'e göre iki kat, 2021'e göre üç kat fazla sığınma başvurusu yapıldı. Devletin sığınmacıların barınması için 2022'den beri 1,8 milyar Euro harcaması ise konut sıkıntısı olan ülkede göç politikalarına yönelik eleştirilere neden oldu (Kenny, 2024).

Dolayısıyla son seçimlerde göç konut sıkıntısı, yaşam pahalılığı, kamu hizmetlerine erişim gibi sorunları daha da derinleştiren bir mesele olarak siyaset gündemine girdi. Son seçimlerde göç sisteminin değiştirilmesi tüm partilerin ve bağımsız adayların söyleminde yer aldı. İrlanda siyasetinin yeni bir yüzü olarak ortaya çıkan aşırı sağ söylem, özellikle 2024 boyunca sığınmacılar ve uluslararası koruma altındaki kişilerin barınması için planlanan binaların bulunduğu mahallelerde büyük gösteriler düzenlenmesine ön ayak oldu ve bu protestolarda "Irish Lives Matter", "Ireland is Full", "Send them back" pankartları açıldı. 23 Kasım 2023'te Cezayir asıllı bir İrlanda vatandaşının Dublin şehir merkezindeki bir okulun çıkış saatinde bıçakla çocuklara saldırması ve üç çocuğu ve bir kadını yaralamasından sonrasında sosyal medya üzerinden göçmenlere ve hükümetin göç politikalarına karşı silahlanma çağrıları yapılmış, Dublin'in merkezinde toplanan kalabalık bir polis aracını, otobüsü ve tramvayı ateşe vermiş, göçmenlerin kaldığı bir binaya saldırmış, mağazaları yağmalamıştı. Kasım 2024'te ise bu olayda yer alan kişilerden biri 6,5 yıl hapis cezası aldı (Reynolds, 2024). Aşırı sağın genel seçimlerde parlamentoya girememiş olması, söylemlerinin halkta beklenen yankıyı (henüz) uyandırmadığını göstermekte. Migrant Rights Centre Ireland'ın Ağustos 2024'teki kamuoyu anketine göre İrlanda halkının %64'ü, daha iyi bir yaşam kurmak amacıyla ülkeye gelen insanların memnuniyetle karşılanması gerektiğini düşünüyor. Katılımcıların %82'si İrlandalı şirketlerin, nitelik veya iş gücü açığı bulunan sektörlerde AB dışından gelen çalışanları istihdam etmesini desteklerken, %65'i ise çalışma izniyle gelenlerin eş ve çocuklarını yanlarına getirmelerine izin verilmesi gerektiği görüşünde (MRCI, 2024). Bu bulgular, İrlanda halkının göç politikalarında iş gücü ihtiyaçlarına dayalı olumlu bir yaklaşımı benimsediğini ortaya koyuyor.

Son olarak, kadınların siyasetteki temsili seçimlerin bir başka dikkat çeken başlığı oldu. İrlanda'da kadınların kadınların oy hakkı 1922'de tesis edilmiş olmasına rağmen, siyasette kadınların temsili hep düşük kalmıştı. Kadın temsilini artırmak için 2012'de kabul edilen yasayla siyasi partilere %40 kadın aday gösterme zorunluluğunu getirildi ve bu kotaya uymayan partilerin devlet fonlarından faydalanamayacağı hükme bağlandı. 2024 seçimlerinde 2020 Genel Seçimlerine kıyasla kadın aday sayısında %52'lik bir artış olması kotanın işlevsel olduğunu göstermekte. Seçim sonuçlarına göre meclise giren 174 milletvekilinden 44'ü kadın oldu ve kadınların temsili %25 ile İrlanda tarihinin en yüksek seviyesine ulaştı. Yine de bu oran AB ortalamasının (%31,6) altında kalıyor (The Guardian, 2024). Aslında İrlanda, son 10 yılda, eşcinsel evliliklere izin vermek ve bu çiftlerin evlat edinebilmesini sağlamaktan kürtaj önündeki engellerin tamamen kaldırılmasına kadar büyük bir yol kat etti. Ancak kadınların siyasete katılımının düşük olması kadar kadınlara yönelik şiddetin

yaygınlığı da dikkat çekici. Ülkede her 4 kadından birinin partnerinin/eşinin şiddetine uğraması (Women’s Aid, 2024) cinsiyet eşitliği konusundaki acil ihtiyaçları ortaya koyuyor. Apple’ın İrlanda hükümetine ödeyeceği 13 milyar Euro vergi ile neler yapılabileceği düşünülürken bu kaynağın bir kısmını cinsiyet eşitliği için kullanmak gerekli görünmekte.

Kaynaklar

- Central Statistics Office (2024) Population and Migration Estimates, April 2024. <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-pme/populationandmigrationestimatesapril2024/keyfindings/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- Department of Foreign Affairs (2024) Israeli Palestinian Conflict. <https://www.ireland.ie/en/dfa/role-policies/international-priorities/israeli-palestinian-conflict/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- “Ireland would arrest Netanyahu following ICC warrant, PM says” (2024, 22 Kasım) Reuters . <https://www.reuters.com/world/europe/ireland-would-arrest-netanyahu-following-icc-warrant-pm-says-2024-11-22/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- “Israeli foreign minister calls Ireland's premier ‘antisemitic’” (2024, 17 Aralık) BBC. <https://www.bbc.com/news/articles/cy0nwd9n9ylo>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- Kassam A (2024) “Irish parliament has worst gender diversity in western Europe, study finds” The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/06/irish-parliament-has-worst-gender-diversity-in-western-europe-study-finds>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- Kennedy N ve McSweeney E (2024, 29 Mart) Why Ireland is the most pro-Palestinian nation in Europe.? CNN. <https://edition.cnn.com/2024/03/29/middleeast/why-ireland-is-the-most-pro-palestinian-nation-in-europe-mime-intl/index.html>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- Kenny E (2024) Government Spends Over €1 Billion Accommodating Asylum Seekers in Last Two Years. Newstalk. <https://www.newstalk.com/news/government-spends-over-e1-billion-accommodating-asylum-seekers-in-last-two-years-1728326>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.
- Migrant Rights Center Ireland (2024) Polling Results. <https://www.mrci.ie/app/uploads/2024/08/MRCI-Polling-Results-2024.pdf>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.
- Reynolds P (2024) “Man who set garda car on fire during Dublin riots jailed” RTE News. <https://www.rte.ie/news/2024/1120/1482037-declan-donaghey-court/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024
- “Voters back stronger support for Palestinians but divided on South Africa Genocide Case” (2024, 9 Şubat) The Irish Times. <https://www.irishtimes.com/politics/2024/02/09/voters-back-stronger-support-for-palestinians-but-divided-on-south-africa-genocide-case/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024.
- Women’s Aid (2024) Domestic Abuse is More Common Than You Think. <https://www.womensaid.ie/get-informed/facts/>. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024

Filenin Sultanları veya A Milli Kadın Voleybol Takımı üzerinden Türk Kadın Sporcuların Başarısı

*Burcu Asena*¹⁵

Tarihsel olarak Türk kadınının dünya müsabakalarına sporcu olarak katılımı, Cumhuriyet'in modernleşme sürecinin güçlü mesajlarından biri olarak görülmekteydi (Civralı 2020). Kadın milli voleybolcular dünya çapındaki rakiplerini yenerek Cumhuriyetin 100. kuruluş yılı olan 2023'te başarılarıyla erkek takımlarını ve özellikle de futbolu, geride bırakıp, Türkiye'de daha da görünür hale geldiler.

A Milli Kadın Voleybol takımı, 2003 yılında, ikinci olduğu Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası'nı sunan spikerin canlı yayında heyecanla taktığı "Filenin Sultanları" lakabı ve "biz voleybol ülkesiyiz" sloganıyla, popüler kültürün bir parçası olmaya başlamıştı. 2023-2024 yıllarına geldiğimizde ise, halkın büyük çoğunluğunun tutunacağı bir dal oldu. Dünyanın diğer ucunda yapılan maç saatlerine göre alarm kurup, sabah saat 03:00'de uyanılarak seyredilen karşılaşmalarda verilen mücadelenin estetiği ve kalitesi, elde edilen galibiyetler, yakalanan ikonik fotoğraflar, sergilenen samimiyetle birlikte profesyonellik, sosyal medya gönderileri, ülkede bazı şeylerin de iyi gittiğine dair beklenen işaretlerdi. "Bazı aşırı muhafazakarlar, İslami değerlere aykırı oldukları iddiasıyla onlara saldırırken, hayranları, kadınların eşitlik mücadelesi verdiği bir ülkede, onları güçlü kadının kusursuz sembolleri olarak görüyor" diyen New York Times makalesi, ulusun yüksek enflasyon, depremlerin yıkımı ve kutuplaşma ile kuşatılmış olduğu zamanlarda, Türk sporcu kadınların, özellikle kadınlara ilham olduğunu, seyircilerin ifadelerine dayanarak yazdı (BBC Türkçe 2023). Başarıları o kadar büyüktü ki, dünya basınınca da haber yapılan övgü tweeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından atıldı. LGBTİ+ bireyleriyle birlikte tüm takıma sahip çıkılarak, kadın voleybolunun evrensel formasına, Türkiye'de çok eleştiri toplayan şorta, voleybolcu kadınlar söz konusu olduğunda, dil uzatılmaması tembih edildi.

"Filenin Sultanları"nın başarıları ile birlikte reklamlar da şekil değiştirmeye başladı, senaryolar seyirciye "keyif, rahatlama, huzur, mutluluk vadetmekten" (Güler, 2019) ziyade, gerçek karakterlerin, kıyasıya mücadele ederek kazandığı zaferlerin ve tam da bu sebeple dünyanın takdirini toplayışlarının paha biçilmezliği mesajını vermeye başladı. 2023 yılı Voleybol Milletler Ligi'nde (VNL) sergilenen performanslara göre oluşturulan Rüya Takım'a, tüm dünyadan Zehra Güneş (en iyi orta oyuncu), Gizem Örgen (en iyi libero) ve Melissa Vargas (en iyi pasör çaprazı) olmak üzere, yedi oyuncunun üçü Türkiye'den seçildi (Banca, 2023). Filenin Sultanları, Cumhuriyet'in 100. yılına atfen, "Atatürk'ün Kızları" olarak anılmaya başlandı.

---

¹⁵ TED Üniversitesi

2023-2024 yıllarında Türkiye'de sporcu kadınların kendini gösterdiği tek alan voleybol değildi. Dünya çapında rakiplerini yenerek madalyalarla dönen Neslihan Yiğit (badminton); Çağla Büyükakçay (tenis); İlke Özyüksel (modern pentatlon); Gökse Üçtaş Şanlı (cimnastik); Busenaz Sürmeneli (boks); Buse Naz Çakıroğlu (boks); Gülistan Turan (muay thai); Bediha Taçyıldız (muay thai); Tuğba Danışmaz (uzun ve üç adım atlama); Sude Yaren Uzunçavdar (tekvando); Nafia Kuş Aydın (tekvando); Hazal Burun (okçuluk); Tuba Yakan (karate); Nisanur Erbil (eskrim); Şahika Ercümen (serbest dalış); Aysu Türkoğlu (açık su yüzme); Sümeyye Boyacı (paralimpik yüzme); Öznur Cüre Girdi (paralimpik okçuluk); Aysel Özgan (paralimpik atıcılık) Türk halkının göğsünü kabartan kadınlardan bazılarıydı.

Basında kadın başarısına ayrılan yer arttı, çalışarak kazanmanın övüldüğünü tekrar görür olduk. 2024'teki Paris Olimpiyatları'na Türkiye'yi, Kadın A Milli Voleybol Takımı'nın 2023'teki başarıları taşıdı. Erkek A Milli Voleybol Takımı ise, elemelerde mağlup olarak Olimpiyatlar için Paris'e gidemedi. TVF'nin resmi sitesinde, erkek takımından galibiyet anlamında üstün olmalarına rağmen, Filenin Efeleri sekmesi, 2024'ün sonuna kadar kadın takımının üstünde açılıyordu. 2024'ün sonlarına doğru bu düzeltilerek, Filenin Sultanları yukarı taşındı. Yani Türkiye, sporda kadının kurumsal iletişimini yapmanın yollarını da öğrenmeye başladı.

2023'te, futbol da dahil olmak üzere tüm dallar arasında en çok seyredilen, Avrupa Kadınlar Voleybol Şampiyonası finalindeki, Türkiye'nin Sırbistan'ı 3-1 mağlup ederek turnuvayı şampiyon olarak tamamladığı maç olurken, 2024'te, Kadın A Milli Voleybol takımının tüm Olimpiyat maçları sabah saatlerinde, yani mesai sırasında oynanmasına rağmen ratinglerde ilk sırada yer aldı.

Kadınlar başarılıydı, bu sayede de haklarını daha rahat arayabildiler. 1.90 metrenin üzerindeki boylarıyla kadın voleybolcular, resmi sponsorlarından biri havayolu şirketi olmasına rağmen, 13 saatlik ABD uçuşunu, dar aralıklı ekonomi bölümünde sıkışarak yapmak durumunda bırakıldıklarını fotoğraflayarak sosyal medyadan protesto ettiler. Dereceye bile giremeyen futbol takımına özel uçak tahsis edilip, bir de üstüne devasa portreleri basılırken, şampiyon "kızların" gereken ihtimamı görmemesi hem sosyal medyada hem de ana akım medyada yapılan linç bombardımanı sonucunda, dönüş yolunda "business class" biletler ile telafi edildi.

Türkiye'nin, metropolleri de dahil, herhangi bir şehirde rastgele etrafa bakıldığında en az gördüğümüz şey, reklamlarda nesneleştirilenler hariç, kadın imgesiyken, 2024'te Kadın A Milli Voleybol takım kaptanı Eda Erdem'in devasa bir heykeli yapıldı; ismi Ataşehir'de bir parka verildi ve parkın zemini ve duvarları kadın sporcu resimleri ile süslendi. Kadın voleybolcular arama motorlarında aratılan kavramlarda da sayısal olarak kendini gösterdi: aileleri, boyları, ruj kodları, saç boyası numaraları ile influencer oldular.

Türkiye'nin geçtiğimiz yıl özellikle kadın sporcularıyla gösterdiği atılım, geleneksel cinsiyet rollerini de kadınlara biçilmiş "uygun" meslek anlayışını da olumlu yönde sarsmaya başladı. Belli bir yaşa gelince evlenerek, çoluk çocuğa karışan, onun yanında da aile bütçesine "katkıda" bulunabilen, aileyi

geçindirmekten uzak sayılan ideal ebeveyn yerine, eril bir alan olarak tanımlanan sporda kendini işine adayan, güçlü kadın modeli takdir edilir olmaya başladı.

Eylül 2023'te yapılan "kız çocuk voleybol kursu" aramaları Temmuz 2023'ün 180 katı kadar artmış, bu artış voleybol dalı ile sınırlı kalmayarak diğer dallara da sirayet etmişti. "Erzurum'da hayvan otlatırken keşfedilen Avrupa şampiyonu atlet Dilek Koçak, Paris 2024'e odaklandı" (Küçük 2023) gibi gazete manşetleri, özel kulüplerin sportif faaliyetlerdeki kapitalist çekişmeleriyle de birleşince, yetenek avcılarının büyük şehirlerin dışına taşmasına sebep oldu (Selek 2024) ve ilerleyen zamanda, Türkiye adına daha çok dalda yarışan ve dereceye giren sporcu kadın yetişmesinin önünü açtı. Şimdilik bakıldığında, sporcuların arkasındaki teknik kadronun, sadece Türkiye'de de değil, tüm dünyada genel olarak erkeklerden oluştuğu görülse de yakın bir gelecekte, kadınların bu pozisyonlara yerleşerek, sporu, bütünüyle eril olmaktan çıkartacakları söylenebilir. Sporcu kadın başarısının, devlet tarafından büyük çaplı yatırımların yapıldığı spor endüstrisinin beslendiği alanların, seyircisiyle birlikte dönüşümünü sağlayacağını söylemek yerinde olacaktır. 2025 FIVB Voleybol Milletler Ligi'nin tarihinde ilk kez İstanbul'da yapılacak olması, televizyonda kadın sporuna ayrılan programların yapılması ve bu programlara eski milli voleybolcu kadınların moderatör atanması bu başarının ekonomik ve sosyal kazanımlarının başında sayılabilir.

Bunlara karşılık, hamile olduğu gerekçesiyle, FIFA tarafından Avrupa'da liste dışı bırakılan ve mesleği olan futbol hakemliğine geri dönmesi durumunda, çalışarak yükseldiği, hali hazırda görev yapmakta olduğu, 1. Kategori'den devam etmek yerine, kariyerine baştan başlaması gerektiği manşetleri meşgul eden ilk milli kadın hakem Gamze Durmuş Pakkan'ın, UEFA'nın araya girmesine rağmen görevine iade edilmemesi de bu yılın spor olayları arasında yer aldı ve sporda kadın mücadelesine devam edilmesi gerektiğini gözler önüne serdi.

Bu sene, 2024 Paris Olimpiyatları, tarihte ilk kez kadın-erkek sayısı eşitlenen oyuncularını ağırlamışken, önümüzdeki on yıl içerisinde oynanacak, ilki 2028 Los Angeles'ta yapılacak iki Olimpiyat'ta, teknik çalışan ve seyirci sayılarının da eşitlenebilme ihtimali olduğunu düşünmek iyimserlik mi olur göreceğiz.

Kaynaklar

- Banca G (2023) Başarılarıyla 2023'e damga vuran Türk sporcular. TRT Haber. <https://www.trthaber.com/haber/spor/basarilarıyla-2023e-damga-vuran-turk-sporcular-787862.html>. Erişim tarihi: 23 Aralık 2024
- Bourcier N (2023) Turkey's victorious women's volleyball team targeted by ultra-conservatives. Le Monde. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/09/15/turkey-s-victorious-women-s-volleyball-team-targeted-by-ultra-conservatives_6135478_4.html Erişim tarihi: 17 Aralık 2024
- Civralı S R (2020) Atletik politika: spor ve ideoloji. İletişim.
- Güler M (2019) Yönlendirilen Arzu: Tüketim Kültürü, Reklam ve Psikanaliz. Ütopya
- Hubbard B Harman G (2023) Amid struggles, Turkey finds heroes in its women's volleyball team. New York Times. <https://www.nytimes.com/2023/09/03/world/middleeast/turkey-womens-volleyball.html> Erişim tarihi: 23 Aralık 2024
- Küçük F (2023) Hayvan otlatırken keşfedilen Avrupa şampiyonu atlet Dilek Koçak Paris 2024'e odaklandı. AA Spor. <https://www.aa.com.tr/tr/spor/hayvan-otlatirken-kesfedilen-avrupa-sampiyonu-atlet-dilek-kocak-paris-2024e-odaklandi/2972508>. Erişim tarihi: 23 Aralık 2024
- "New York Times Filenin Sultanları'nı yazdı: 'Destekçileri onları güçlü kadının kusursuz sembolleri olarak görüyor.'" BBC News Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cw48wwkx712o>. Erişim 23 Aralık 2024
- Selek M (2024) Markaların keşfettiği "süper güç": Kadın sporları. Fayn. <https://www.fayn.press/markalarin-kesfettigi-super-guc-kadin-sporlari/>. Erişim tarihi: 23 Aralık 2024.

Global Aktivizmin Yeni Yüzü: Taylor Swift

Bezen Balamir Coşkun¹⁶, Zeynepnaz Coşkun¹⁷

17 Mart 2023 tarihinde başlayıp 8 Aralık 2024'de sona eren ve 5 kıtada 149 konseri içeren ve 10 milyondan fazla fan tarafından izlenen ERAS turnesi Taylor Swift'i 2024 yılının en çok konuşulan kadınlarından biri haline getirdi. ERAS turnesi kapsamında sadece iki konseri iptal edildi: Rio de Janeiro'daki konser aşırı sıcaklıklar yüzünden, Viyana'daki konserler ise terör saldırısı tehdidi yüzünden iptal edildi. Canlı turneye ek olarak, turne boyunca çekilen film tarihin en yüksek hasılat yapan konser filmi oldu ve küresel gişe hasılatında 260 milyon doların üzerinde hasılat elde etti (Fleck, 2024).

Swift turnenin başından beri ERAS Turu sanatçılarına ve ekibine 197 milyon dolar bonus ödedi. Bu bonuslar, kamyon şoförlerinden yemek tedarikçilerine, marangozlardan saç stilistlerine kadar ekip üyelerinin maaşlarına ek olarak verildi. Ayrıca Taylor Swift konserlerinin yarattığı hareketlilik ve tüketici harcaması Swift'i ekonomik bir fenomen haline getirdi. Sadece ABD'de, ERAS Turu 5 milyar doları aşan tüketici harcaması yarattı. Taylor Swift konserlerine ev sahipliği yapmanın ülke ekonomilerine getirdiği canlılık Güneydoğu Asya ülkeleri arasında diplomatik gerilime yol açarak, Mart 2024'de gerçekleşen ASEAN Zirvesinin ana tartışma konularından biri oldu. Tayland Başbakanı Srettha Thavisin, ERAS Turunun politik hale geldiğini iddia ederek Singapur hükümetini, Swift'in diğer Güneydoğu Asya ülkelerinde performans göstermemesini garanti altına almak için gösteri başına 3 milyon ABD doları değerinde yüklü bir hibe sağlamakla suçladı. Güneydoğu Asya'daki diğer gelişmekte olan ülkeler de bu pastadan pay alma derdine düştü. ASEAN zirvesinde konuşulması planlanan pek çok konu bölgedeki Taylor Swift konserlerinin sadece Singapur'da yapılması gerçeğinin gölgesinde kaldı (McGuirck, 2024).

Sosyal medya hesaplarının 552 milyon takipçisi olan ve tüm konserlerinin biletleri neredeyse 1 yıl öncesinde piyasaya çıkar çıkmaz tükenen Taylor Swift bir yandan bir ekonomik fenomen haline gelirken diğer yandan ABD seçimleri önesinde Trump karşıtlığı ile siyasi bir figür olarak karşımıza çıktı. 2005 yılında profesyonel müzik hayatına başlayan Swift 2018 yılına kadar apolitik bir yol takip eden Swift 2018 yılında gene Trump'ın aday olduğu seçimlerde takipçilerini oy vermek için kayıt yaptırmaları ve Demokrat adaya oy vermeleri için paylaşımlar yaparak siyasi arenada da etkili bir figür olarak kendini göstermeye başladı. "Hayatlarımız için yürüyelim" sloganını paylaştığı 2018 Mart ayından itibaren Amerikan siyasetindeki tarafını açıkça ortaya koyan Swift, Eşitlik Yasası (Equality Act)'nın geçmesi için ikametinin olduğu eyaleti temsil eden Demokrat Senatörlere mektup

---

¹⁶ TED Üniversitesi

¹⁷ Kitabund

yazarak, 2019 yılında LGBTQ bireylere ve Onur Haftası Yürüyüşlerine “You Need To Calm Down” şarkısı için yaptığı video klip ile destek olmuş ve sık sık Trump yönetimini otokrasi olarak nitelendiren paylaşımlar yapmıştır. Ayrımcılık karşıtlığı, kadına karşı şiddete karşı duruşu, “Siyahi hayatlar önemlidir” hareketine destek veren Taylor Swift 2024 yılında Trump’a karşı Kamala Harris’e olan desteğini açıkladı. Bunu yaparak Trump'ın kampanyası sırasında kendisini MAGA (Amerika’yı Yeniden Büyük Yapacağız) destekçisi olarak gösteren ve yapay zeka tarafından oluşturulmuş görselleri paylaşması konusundaki sessizliğini bozdu. Cumhuriyetçi başkan yardımcısı aday J.D. Vance'in Demokratların "çocuksuz kedili kadınlar" olduğu yönündeki yorumlarına alaycı bir şekilde karşılık verdi.

Taylor Swift 2020 yılında çıkan “Miss Americana” belgeseli ile fanlarına ve bütün dünyaya niye kariyerinin çoğunda apolitik kaldığını ve neden bu duruşunu değiştirdiğini açıklıyordu. Taylor Swift 1989 yılında Pennsylvania şehrinde doğan ve çok küçük bir yaşta beri şarkı yazarlığına ve performans sanatlarına ilgi gösteren Swift ilk şarkısını 12 yaşındayken yazıp besteleyerek Nashville country müzik camiasının ilgisini çekti. Swift lise hayatı boyunca country tarzında müzik yapmaya devam etti ve lisedeyken Sony müzik grubuyla anlaşma imzalayan en genç müzisyen oldu. 2006 yılında piyasaya çıkan ilk albümü US Billboard albümler sıralamasında 5 numara olmayı başardı. Kısaca, Taylor Swift kariyerinin başlangıcını ve başarıya yükselmesini country müziğin merkezi olan Nashville’de yaptı. Aynı zamanda Amerika’da muhafazakarlığı ile bilinen Nashville’de çıkış yaptığından Swift’in PR takımı onun apolitik ve temiz amerikan kızı imajını korumasının kariyeri için çok önemli olduğunu düşünüyordu. O yüzden Swift’in herhangi bir politik yorumda bulunması yada taraf tutması kesinlikle gerçekleşmemeliydi. Sadece 16-17 yaşında olan Swift buna karşı gelecek gücü kendisinde bulamadığı ve bu kadar emek verdiği kariyerini riske atmak istemediği için çok uzun süre apolitik kaldı. Fakat hem yaşı hem de ünü büyüdükçe bu sınırlamaları Swift’i çok rahatsız etmeye başladı. Belgeselde yer alan bir sahnede büyük bir masada bütün ekibi ile oturuyor ve gözlerinde yaşlar sesi titreyerek kendi memleketi olan Pennsylvania’daki rahatsız edici anti-LGBTQ politik gelişmelere karşı bir duruş sergilemek istediğini dile getiriyor. Ekipteki insanlar bunu yaparsa yeni albümünün satmayacağını ve kariyerinin biteceğini söylüyorlar. Fakat artık bu korku taktikleri Swift’i bezdirmiyor ve “ben bu riski almaya hazırım” diyerek politik paylaşımlar yapmaya başlıyor.

Taylor Swift’in aktivizmi sadece sağcı medyada değil liberal medya tarafından da eleştirildi. Swift’in aldığı en büyük eleştirilerden birisi Swift’in feminizminin Beyaz Feminizm’e kaydığına dair. Rafia Zakaria “Against White Feminism: Notes on Disruption” kitabında beyaz feminizmi, beyazlığın ve ona bağlı ırksal ayrıcalığın dolayısıyla beyaz feminist kaygıların, gündemlerin ve inançların tüm feministlerin gündemi ve kaygılarıymış gibi evrenselleştirilmesinde oynadığı rolü olarak tanımlıyor. Bu eleştiri özellikle Swift’in Gazze’de gerçekleşen soykırım hakkında hiç bir yorumda bulunmasının ardından yoğunlaştı. Ayrıca ERAS turunun yarattığı karbon ayak izi sebebiyle çevreciler eleştiri oklarını Swift’e yönelttiler. Turun uluslararası konserler için havayolu kullanımına mecbur olması iklim değişikliğine katkıda bulunan önemli miktarda karbondioksit ve diğer sera gazı emisyonları

yarattı. EPA Sera Gazı Eşdeğerleri Hesaplayıcısına göre, Taylor Swift'in Eras Turunun 2024 ayağı için yalnızca özel jet seyahatinden kaynaklanan tahmini emisyonlar 511.154 kg CO2 olarak hesaplandı (Lemaire, Braumberger ve Morris, 2024). Bu yüksek emisyon rakamları ise Swift'in ERAS turunun bir çevre felaketi olduğuna dair eleştirilere yol açtı.

Kısaca toplamak gerekirse, Amerika ve Avrupa'daki bazı üniversitelerde hakkında seçmeli dersler açılan Taylor Swift iyisiyle kötüsüyle 2024'ün en ikonik karakterlerinden biri oldu. Her ne kadar Trump'un seçilmesini engelleyemese de Taylor Swift bir pop ikonunun nasıl etkili bir haklar savunucusu ve aktivist olabileceğini tüm dünyaya gösterdi. Önümüzdeki 10 yılın 4 yılını Trump'ın Amerikan Başkanı olduğu bir dünyada geçireceğimiz düşünüldüğünde Taylor Swift gibi başarılı, sözünü dinleteceği etkili mecralara sahip genç kadınlara daha çok ihtiyacımız olacağı aşikar. Umudumuz dünyanın en ünlü insanlarından birisi haline gelen Taylor Swift'in dik duruşunu daha sık sergilemesi ve sesini bu zor dönemde daha çok çıkartması.

Kaynaklar

- Fleck A (2024, 10 Aralık) Taylor Swift's Record-Breaking Tour. Statista. <https://www.statista.com/chart/31033/key-figures-from-swifts-the-eras-tour/#:~:text=Taylor%20Swift%20The%20Eras%20Tour&text=Swift's%20worldwide%20to%20ur%20was%20made,more%20than%2010%20million%20fans>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Lemaire M Braumberger M ve Morris J (2024, 5 Ekim) Speak Now: Assessing the Environmental Impact of Taylor Swift's Eras Tour. Sound Diplomacy. <https://www.sounddiplomacy.com/digest/speak-now-assessing-the-environmental-impact-of-taylor-swifts-eras-tour/#:~:text=According%20to%20the%20EPA%20Greenhouse,homes'%20energy%20use%20for%20one>. Erişim tarihi: 10 Ocak
- McGuirk R (2024, 6 Mart) Taylor Swift steals show at Asian summit as Singapore defends exclusive Eras Tour stop. The Globe and Mail. <https://www.theglobeandmail.com/world/article-taylor-swift-steals-the-show-at-an-asian-summit-as-singapore-defends/>. Erişim tarihi: 10 Ocak 2025
- Zakaria R (2021) Against White Feminism: Notes on Disruption. W. W. Norton, New York City

DIŞ POLİTİKADA
KADINLAR
WOMEN IN FOREIGN POLICY

www.womeninfp.org